

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

E-ÖĞRENME TERCİHİNİ ETKİLEYEN BİREYSEL
UNSURLAR: YURTLARDA KALAN ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Uğur YAYLAK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GEBZE

2019

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

E-ÖĞRENME TERCİHİNİ ETKİLEYEN
BİREYSEL UNSURLAR: YURTLARDA
KALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNDE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Uğur YAYLAK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Meral ELÇİ

GEBZE

2019

GTO Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18/07/2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Uğur YAYLAK'ın tez çalışması İşletme Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI)

: Doç. Dr. Meral ELÇİ

ÜYE

: Prof. Dr. Hakan KİTAPÇI

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÖZCAN

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

ÖZET

Yaşadığımız asırda eğitim ve öğretimin önemini çok daha fazla hissetmekteyiz. Eğitim ve öğretim sadece öğrenim çağındaki bireyler içindir anlayışı da ortadan kalkmıştır. Öğrenciler akademik başarıları için eğitim ve öğretime gereksinim duyarlarken, çalışma hayatında olan bireyler de kariyerleri için ihtiyaç duymaktadırlar. Bilgisayar, internet teknolojilerinin gelişimi ve telekomünikasyonun yaygınlaşması e-öğrenme ile eğitime rağbeti arttırmıştır. Türkiye’de ve dünyada e-öğrenme ile ilgili yapılan araştırmalar da artmaktadır. Bu araştırmada e-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti ve bu niyete etki eden unsurlar ele alınacaktır.

Ampirik veri İstanbul Anadolu yakasındaki devlet ve özel üniversitelerde, muhtelif bölümlerde eğitim gören, KYK ve özel öğrenci yurtlarında barınan 148 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin internet öz yeterlilikleri, bilgisayara karşı olumsuz tutumlarının ve bilgisayar endişesinin e-öğrenme ile eğitime devam niyeti arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Araştırmanın bulguları; internet özyeterliliğinin, e-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğunu, bilgisayara karşı olumsuz tutumun ve bilgisayar endişesinin anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: E-öğrenme, Kendine Güven, Bilgisayara Karşı Tutum, Bilgisayar Endişesi

SUMMARY

In the present century, we feel the importance of education and training much more. The understanding that education and training is only for individuals of learning age has also disappeared. While students need education and training for their academic success, individuals in working life need them for their careers. The development of computer and internet technologies and the spread of telecommunication have increased the inclination to education through e-learning. The research on e-learning is increasing in Turkey and the world. In this research, the intention to continue education with e-learning and the factors affecting this intention will be discussed.

The empirical data were collected from 148 students from various departments of state and private universities on the Asian side of Istanbul. In the research, students' Internet self-efficacy, negative attitudes towards computer and computer anxiety include the relationship between e-learning and intention to continue education. Findings of the research; Internet self-efficacy has a positive relationship between e-learning and intention to continue education, and negative attitudes towards computer and computer anxiety have no significant effect.

Key Words: E-learning, Self Efficacy, Attitude Toward Computer, Computer Anxiety

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca yapmış olduğu yönlendirme ve rehberlik ile yardımcı olan tez danışmanım **Doç. Dr. Meral ELÇİ'** ye, tez çalışmamda destek olan herkese, yetişmeme vesile olan hocalarıma ve aileme, bu çalışma esnasında beni teşvik eden ve motivasyon sağlayan değerli eşim **Ayşenur YAYLAK'a** en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>SAYFA</u>
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
2. E-ÖĞRENME TERCİHİNİ ETKİLEYEN BİREYSEL UNSURLAR	2
2.1. Kendine Güven	2
2.1.1. Kendine Güven'in Tanımı ve Önemi	2
2.1.2. Kendine Güven'in Fayda ve Getirileri	2
2.1.3. Kendine Güveni Olan Bireylerin Özellikleri	4
2.1.3.1. Kendine Güveni Geliştiren Unsurlar	5
2.1.4. Kendine Güven Eksikliğinin Göstergeleri	5
2.1.4.1. Özgüven Eksikliğinin Sebepleri	6
2.1.4.1.1. Baskıcı-Otoriter Tutum	7
2.1.4.1.2. Gevşek Tutum	7
2.1.4.1.3. Dengesiz-Kararsız Tutum	7
2.1.4.1.4. Aşırı Koruyucu Tutum	7
2.1.4.1.5. İlgisiz-Kayıtsız Tutum	8
2.1.5. Kendine Güveni Geliştirme	9
2.1.5.1. Motivasyon ve GÜdülenme Tanımı	10
2.1.5.2. Motivasyon Sağlayıcılar	11
2.1.5.2.1. Kendine Güven	11
2.1.5.2.2. Kendini Keşfet	11
2.1.5.2.3. Kendine İnan	12
2.1.5.3. Motivasyonu Etkileyen Faktörler	12
2.1.5.4. Kendine Güveni Geliştiren Unsurlar	13

2.1.5.4.1.	Kendine Güveni Olan Bireylerin Yetiştirilmesi	13
2.2.	Bilgisayara Karşı Tutum	15
2.2.1.	Tutum'un Tanımı	15
2.2.2.	Tutum'un Oluşması ve Bileşenleri	15
2.2.2.1.	Bilişsel Bileşen	16
2.2.2.2.	Duyuşsal Bileşen	17
2.2.2.3.	Davranışsal Bileşen	17
2.2.3.	Bilgisayara Karşı Tutum Kavramı	18
2.2.4.	Ülkemizde ve Yurt Dışında Bilgisayara Karşı Tutum	19
2.3.	Bilgisayar Endişesi	19
2.3.1.	Endişe'nin Tanımı	19
2.3.2.	Bilgisayar Endişesi Tanımı	20
2.3.2.1.	Bilgisayar Endişesinin Sebepleri	21
2.3.2.2.	Demografi ve Bilgisayar Endişesi Arasındaki İlişki	22
2.3.3.	Ülkemizde ve Yurt Dışında Bilgisayar Endişesi	23
2.3.4.	Bilgisayar Endişesi'ni Gidermek için Tavsiyeler	24
3.	E-ÖĞRENME İLE EĞİTİME DEVAM ETME NİYETİ	26
3.1.	Öğrenme Kavramı	26
3.2.	E-Öğrenme Tanımı	27
3.3.	E-Öğrenme Çeşitleri	28
3.3.1.	Senkron Öğrenme	29
3.3.1.1.	Senkron Öğrenme Araçları	30
3.3.2.	Asenkron Öğrenme	30
3.3.2.1.	Asenkron Öğrenme Araçları	31
3.4.	E-Öğrenme Uygulamalarının Özellikleri	31
3.4.1.	E-Öğrenme ile Eğitimin Tercih Edilme Sebepleri	32
3.4.2.	E-Öğrenme ile Eğitimde Başarı Unsurları	35
3.4.3.	E-Öğrenme ile Eğitimin Avantajları	36
3.4.4.	E-Öğrenme ile Eğitimin Dezavantajları	38
3.5.	E-Öğrenmenin Tarihsel Gelişimi	39
3.5.1.	Türkiye'de E-Öğrenme	40
3.5.2.	Dünyada E-Öğrenme	42
4.	DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER	44

4.1. Kendine Güven'in, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki	44
4.2. Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum'un, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki	45
4.3. Bilgisayar Endişesi'nin, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki	47
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULARI	49
5.1. Araştırmanın Yöntemi	49
5.1.1. Araştırmanın Amacı	49
5.1.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler	50
5.1.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Anketlerin Hazırlanması	51
5.2. Verilerin Analizi ve Bulgular	52
5.2.1. Örneklem Gruba Dair Demografik Göstergelere İlişkin Bulgular	52
5.3. Faktör Analizleri	54
5.4. Değişkenlere Ait Güvenilirlik Analizi	56
5.5. Korelasyon Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular	56
5.6. Regresyon Analizi ve Hipotez Testleri	57
5.7. Bulguların Özeti ve Araştırma Hipotezlerinin Durumu	58
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	59
6.1. Yöneticilere Öneriler	59
6.2. Araştırmacılara Öneriler	61
KAYNAKLAR	63
ÖZGEÇMİŞ	75
EKLER	76
Ek1: Anket Soruları	76

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar **Açıklamalar**

BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
FA	: Factor Analysis (Faktör Analizi)
KAY	: Bilgisayar Endişesi,
KYK	: Kredi Yurtlar Kurumu
NİY	: E-Öğrenme Niyeti
ÖZY	: İnternet Öz Yeterliliği,
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TUT	: Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum,

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
3.1: Bloom'un Öğrenme Teorisi	39
3.2: Koç Holding Sanal Kampüs	54
3.3: Koç Bryce Sanal Kampüs	55
5.1: Araştırmanın Modeli	63

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
3.1: e-Öğrenme Gereksinim Matrisi	41
3.2: e-Öğrenme Tercihini Etkileyen Faktörler	46
3.3: e-Öğrenme- Şirket Büyüklüğü	47
5.1: Ankete Cevap Veren Katılımcıların Demografik Özellikleri	65
5.2: Örneklem Grubun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	66
5.3: Örneklem Grubun Üniversitede Kaçınıcı Yılı olduğuna Göre Dağılımı	66
5.4: Örneklem Grubun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	66
5.5: Örneklem Grubunun Eğitim Alanlarına Göre Dağılımı	67
5.6: Faktör Analizi	68
5.7: Güvenirlik Analizi	69
5.8: Korelasyon Analizi ve Tamamlayıcı İstatistikler	70
5.9: e-Öğrenmeyi Etkileyen Unsurların e-Öğrenme ile Eğitime Devan Etme Niyetine Etkisi	70
5.10: Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Red Durumu	71

1. GİRİŞ

Son yıllarda e-öğrenme ile eğitime hem yurtdışında hem de ülkemizde bir rağbet olduğu görülmektedir. Pek çok eğitim kurumu ve eğitimciler e-öğrenme ile eğitime önem vermekte hızla bu alandaki gelişim ve değişimleri takip ederek uygulamaya geçmektedirler. E-öğrenme ile eğitim, sadece öğrencilerin akademik başarıları için değil, iş dünyasının çalışanları için de kullandığını görmekteyiz. Farklı ülke ve coğrafyalarda yaşayan öğrenciler, şube ve çalışanları bulunan işletmeler gerekli gördükleri eğitimler için e-öğrenme ile eğitimi tercih etmektedirler. Eğitim ve öğretim sadece öğrenim çağındaki bireyler içindir anlayışı da ortadan kalkmıştır. Öğrenciler akademik başarıları için eğitim ve öğretime gereksinim duyarlarken, çalışma hayatında olan bireyler de kendi kariyerleri için ihtiyaç duymaktadırlar. Hatta bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişimi iş dünyasına direk etki ederek iş verenlerin çalışanlarından beklentilerinin her geçen gün daha da artmasına sebep olmaktadır.

Eğitim ve öğretimdeki yenilikler ile beraber eğitim metod ve materyallerinde de önemli değişimler görülmektedir. Eğitim faaliyetleri sadece bir okul, dersane ve ya sınıfta değil, bu mekanların haricinde olumlu netice alınabilecek her türlü mekanda; kısaca sınıf dışı öğrenme ortamları düşüncesi ortaya çıkmıştır (Şimşek, 2011). Okul ve sınıf harici öğretim ortamı kavramı; okul hudutları dışında yer alan çeşitli yaşam alanlarından, sanal platformlara kadar birçok alanı kapsamaktadır (Eshach, 2007). Eğitim ve öğretim süreçlerinde yer alan sınıf - okul dışı tatbikatlar ve faaliyetler; tarihi, sosyal ve kültürel geziler, saha araştırmaları, sanayi ve teknoloji tesislerini yerinde görmek için yapılan ziyaretler, laboratuvar ve arge çalışmalarının yapıldığı, bilimin ürettiği akademik sahaların incelenmesi, her türlü müze, arboretum, planetaryumlar, botanik parklar, hayvanat bahçeleri, sanal gerçeklik uygulamaları, yaşam boyu öğrenmeye yönelik mekansal uygulamalar gibi çok geniş alanı içine almaktadır (Fidan, 2012).

Küreselleşen dünyada eğitim ve öğretim sadece geleneksel yöntemler ile değil daha farklı şekillerde de verilmektedir. Özellikle Y kuşağı (1980-2000 arası

doğanlar) ve Z kuşağının birçoğu (2000 ve sonrası doğanlar) internet ve bilgisayar teknolojilerinin artık yaygın bir şekilde kullanıldığı bir zamanda dđnyaya geldikleri için, klasik metodların haricinde bir eğitim almak istemektedirler (Taş vd., 2017). Belirli bir zaman aralığında, belirli bir vakitte, sınıf ortamında, oğretici odaklı değil de, istedikleri vakitte, istedikleri yerde, kendi oğrenme hızlarına uygun, tekrarları olan, bilgisayar ve ağ tabanlı sistem ve materyalleri bulunan bir metod ile eğitim ve oğrenim gormek istemektedirler (Altunbay ve Bıçak, 2018). Katılımcıların istediği yer ve zamanda, ihtiyaçlar duydukları anda, klasik eğitime gore daha az bir surede ve toplam eğitim maliyetlerinin daha duşuk olması gibi sebeplerden dolayı onumuzdeki yıllarda e-oğrenme ile eğitim ve bu eğitimin materyal ve teknolojilerine dair yonelim olacağı yapılan çalışmalar ve araştırmalar neticesinde ongorulmektedir.

Sanal mecraalar, 80’li yılların başında teknolojik ortamda sanal ancak mumkun olduğu kadar gerçeğe yakın deneyimler için oluşturulmuştur (Warburton, 2009). Ferguson (2011) tarafından yapılan bir araştırmada sanal ortamların eğitim ve oğretim için daha fazla kullanılabilmek duşuncesiyle 19 oğretmen ve oğrencinin bulunduğu bir forum uzerinden yapılan tartışmayı incelemiştir. Sanal ortamın oncelikle eğitim almak isteyen kişileri ve eğitimcileri geleneksel eğitim metodlarının ve zamanın getirmiş olduğu kısıtlamalardan uzaklaştırdığı ve eğitim-oğretim için yeni fırsatlar oluşturabileceği sonucuna varmıştır.

Bu bağlamda araştırmanın birinci bolumunde yapılan çalışmanın genel hatları hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bolumde, e-oğrenme tercihini etkileyen bireysel unsurlardan olarak, kendine guven, bilgisayara karşı olumsuz tutum, bilgisayar endişesi gibi değişkenler incelenmiştir.

Uuncu bolumde, oğrenme kavramı, oğrenme eşitleri, e-oğrenme ile eğitimin tercih edilme sebepleri, e-oğrenme ile eğitimde başarı unsurları, e-oğrenme ile eğitimin avantajları ve dezavantajları, e-oğrenmenin tarihsel gelişimi, Turiye’de ve dđnyada e-oğrenme ile eğitim hakkında bilgiler verilmiştir.

Dorduncu bolumde, e-oğrenme ile eğitime devam etme niyetinin, kendine guven, bilgisayara karşı olumsuz tutum ve bilgisayar endişesi arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Beşinci bolumde, araştırmanın amacı, kapsamı, araştırmanın orneklemine ait temel karakteristikler, demografik veriler, araştırma anketinin hazırlanması ve verilerin toplanması, verilerin analizi, hipotezleri test etme amacıyla yapılan

güvenilirlik, korelasyon ve regresyon analizleri neticesinde hipotezlere yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Altıncı bölümde, sonuç ve değerlendirmeler yapılmış, araştırmacılara ve yöneticilere öneriler sıralanmıştır.

2. E-ÖĞRENME TERCİHİNİ ETKİLEYEN BİREYSEL UNSURLAR

Bu bölümde e-öğrenme tercihini etkileyen bireysel unsurlardan kendine güven ve internet özyeterliliği gibi konular üzerinde durulmuştur.

2.1. Kendine Güven

Genel olarak kendine güven tanımı, kişinin kendine olan güveni ile elde ettiği faydalar, kendine güven eksikliği yaşayan bireyleri özellikleri, kendine güveni temin etmenin yollarına ilişkin bilgiler aşağıda verilecektir.

2.1.1. Kendine Güven'in Tanımı ve Önemi

Kendine güven, kişilerin kendilerine ilişkin yaptıkları değerlendirmeleri, kendisiyle ve çevresiyle barışık, kendisine karşı realist olup olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olmasıdır. Kendini yetersiz bulduğu konularda kendisini geliştirmek için çaba göstermesi ve bu özellikleri ile yüzleşmesi, kendini ne kadar değerli ve ne ölçüde başarılı bulduğuna yönelik düşünceleri ile kendini kabul etme ve ya etmemeye ilişkin tutumlarını kapsar (Özdemir, 2016).

Diğer taraftan kendine güveni yüksek olan kişiler, kendilerini kabullenmiş, kendileri hakkında müsbet fikirlere sahip, problemler karşısında çözüm üretkenliği ileri seviyede olan, stres ile başa çıkabilirliği iyi, yaşam ve kişilerle ahenkli bir ilişki içerisinde olan kişiler olarak sayılmaktadır. Bu saikle kendine güveni yüksek seviyede olan bireyler iyi oluş halleri yönleri ile ön plana çıkmaktadırlar (Özdemir, 2016).

Diğer bir ifade ile özgüven “*Bireyin sahip olduğu kabiliyet ve özelliklerinden mutluluk ve memnuniyet duyması bunun neticesi olarak ta kendi şahsı ve etrafıyla barışık olması*” demektir. Bu halin sağlanabilmesi içinde bireyin kendisini sevmesi, kendisini sevebilmesi de kendini iyi tanıyabilmesiyle mümkün olur. Kendi doğrularını oluşturmuş, yaşama dair kurallarını belirleyerek kendini geliştiren bir kişi

kendi karakterini ortaya koyabilecek, bu şekilde de kendisi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilecektir (Cüceloğlu, 2000).

2.1.2. Kendine Güven'in Fayda ve Getirileri

Kendine güven duymak birey için neden önemlidir? Çünkü kişinin kendine güvenmesi, yetenekleriniz ve bilgi seviyeniz ne kadarına müsaade ediyorsa onunla doğru orantılı olarak birşeyler yapmanız mümkün olacaktır. Yeryüzünde var olmak, bir şey ifade etmenin başlangıcıdır kendine güvenmek (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

Bireyler hayatları boyunca farkında olmadan kendilerini tanımaya çalışırlar. Farkındalık kazanarak çevreleriyle etkileşim halinde olmak isterler. Bir bireyin yaşamını önemli ölçüde etkileyen unsurlardan olarak yapabileceklerinin farkında olması, bir şeyleri başarabildiğini görmesi, çevresinde sevilen ve saygı gören birisi olması, iyi ve seviyeli ilişkiler kurabilmesi gibi hususiyetler sayılabilmektedir. Kendine güven mefhumu, bu özelliklerin mühim bir belirleyicisidir. Kendine güveni sayesinde; bir kişinin kendine ne kadar değer verdiği, yaşadıkları karşısında hissettiklerini ve sahip olduğu düşüncelerini herhangi bir sıkılganlık göstermeden söyleyebilmesi, kapasitesinin ve becerilerinin ne denli olduğu, yetersiz olduğunu düşündüğü sahalarda kendi kendini motive edebilmesi, olumlu düşünebilmesi, çevresiyle iyi ilişkiler kurması demektir (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

Bireyin kendini iyi hissetmesi; hayattan tat alabilmesi, başarılı, ahenkli bir yaşama sahip olup, olmaması ile kendine güvenin ne seviyede olduğu ya da güvensizlik duyguları birbirleri ilişkilidir. Yaşadığımız şu hayattan zevk alabilmek için kendimize güvenimize olan ihtiyacımız çoktur. Bu asli ihtiyacın giderilmemesi yaşamı son derece zorlaştırabilir.

Kendine güven, bireyin daha dünyaya gelir gelmez doğan, bu yıllardan sonra da zamanla tedrici olarak gelişen bir duygudur. Bu duygunun gelişmesine çocukluk yıllarında ehemmiyet verilmez, mahrum bırakılırsa ileriki yaşlarda daha olgun bir birey olması gereken dönemlerde bu duygunun tekrar kazanılması ve ya geliştirilmesi çok ta mümkün olmayabilir. Kendine güveni olan bir birey, bir yetişkin olmak, kendine güveni olan bir çocukluk geçirmeye bağlıdır (Rehberlik ve Araştırma

Merkezi).

Kendine güveni olan bireyler muhatapları ile direk ve birebir iletişim kurmak, hem kendi düşünceleri ile hem de karşısındaki düşünceleri ile barışık olmak suetiyle, hata yapmak ve küçük düşmek korkuları ile hareketlerini yönlendirememektedirler (Atahan, 2015). Ayrıca kendine güveni olan birey konuşmalarında sarıh, yapmacık olmayan, tabii bir hal, optimist, sevecen, önyargılı olmayan, cesur bir kişiliğe sahiptir. İnsan ilişkilerinde başarılı, kendini olduğu gibi kabul ederek, eleştirilere açıktır. Güçlü ve zayıf yönlerinin objektif olarak farkında olarak hayatı her yönüyle kabul etmektedir. Zayıflıkları güçlendirmek için fırsat saymaktır (Baştan, 2011).

Bununla beraber kendine güveni yüksek olan kişiler ile kendine güveni düşük olanlar mukayese edildiğinde kendine güveni yüksek olan bireylerin yaşamlarında ve karşılaştıkları durumlar karşısında risk alma temayülleri daha fazla olmuştur (Akyıldız, 2010).

Kendine güvenen bireylerin yeni şeyler öğrenmeye ve yeniliklere açık olduğu görülür. Gelenekçi değil yenilikçi bir kültüre kendilerini yakın hissederek. Azimle çalışarak hem beşeri münasebetlerinde hem de eğitim sahasında kendine güvenirler (Altıntaş, 2015).

Kişinin yaşadığı toplumda yer bulabilmesi ve çevresi ile ahenkli bir ilişki kurabilmesi, gördüğü farklılıkları normal kabul edebilmesi için ön şart kendine güvendir. Bu kişiler farklı bakış açılarına, farklı tecrübelerle saygılı, neşeli, atılgan görünümlü bir kişiliğe sahiptirler. Özguveni yüksek birey, değiştiremeyeceği şartları ve durumları akli ve kalbi rahatlık içerisinde kabul eder, elinden gelen birşey var ise de bundan geri durmayan kişidir (Soner, 2000).

2.1.3. Kendine Güveni Olan Bireylerin Özellikleri

Kendine güveni olan bireylerin özelliklerini aşağıda şekilde sıralamak mümkün olmaktadır.

- Üzerinde çalıştıkları bir işte başaracaklarına dair inançları tamdır.
- Eksik ve hataları olabileceğinin bilincinde olup, böyle bir durumda panik yapmayıp bu durumu düzeltmeye çalışırlar.
- Alakadar oldukları konularda kendilerini yeterli olabileceklerini düşünürler.

- Kapasitelerinin ve kabiliyetlerinin farkına varabildikleri gibi, eksiklik ve becerisizliklerini de bilirler,
- Hislerini rahatlıkla karşı tarafa aktarabilirler.
- Grup çalışmalarında zorlanmazlar, çalışma arkadaşları ile ilişki ve iletişimleri iyidir.
- Problemler karşısında çözüm üretkenlikleri yüksektir.
- Kendini ifade etme becerileri tam manasıyla gelişmiştir. şeklinde ifade edilebilir.

2.1.3.1. Kendine Güveni Geliştiren Unsurlar

Her insan birbirinden farklı fiziksel, zihinsel ve mental özelliklere sahip olarak doğar. Bu özelliklere ebeveynlerin hususiyetle de annenin hamilelik esnasında yaşadıkları, ruh hali, gıdalanması, doğum anı ve doğum sonrasında yaşadıklarının büyük etkisi vardır. Bununla beraber hiçbir insan kendine güveni olan ve ya olmayan bir birey olarak dünyaya gelmez. Anne-babanın bireyin dünyaya gelmesinde rolü olduğu gibi kendine güven sahibi bir birey olup olmamasında da tesiri vardır. Yani kişinin yetiştirilme tarzı, yaşadıkları ve özellikle de ilk eğitimcileri olan anne ve babasının bireye karşı tutumları kendine güven konusunda hayati önem arz etmektedirler (Gökna, 2015).

Bireyin 0-6 yaş aralığındaki süreç çok önemlidir. Genellikle bebeklerin on beş aydan sonra motor hareketlerinde gözle görülür bir gelişme müşahade edilir. Bu dönem, aynı zamanda çocuğun nesnelerle ilişki kurma ve varlığını başkalarına hissettirme gereksiniminin yoğun olarak yaşandığı evredir. Çocuk hem anne ve babasının varlığını hissetmek ister, hem de özerkleşerek bireysel önem ve güven duygusunu geliştirmek ister. Oldukça kritik olan bu evrede çocuğun kendine güvenen, sağlıklı bir biçimde bağımsızlaşarak özerk bir kişilik yapısı oluşturması ya da bağımlı, özgüveni düşük bir kişilik yapısı oluşturması anne ve baba tutumlarına bağlıdır. Bu sebeple çocuğun ilk yıllarındaki yaşantılarının, izlenimlerinin kalıntıları bireyin kendi özüne ve çevresine bakışını belirlediğinden bu evrede bebeğin ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli olarak karşılanması çocuğun sevebilir ve güvende olduğuna dair bir algı oluşturur (Aydın, 2010).

2.1.4. Kendine Güven Eksikliğinin Göstergeleri

Her insanın kendine güven duyduğu ve güven duymadığı konular vardır. Kendimiz ile alakalı müsbet ve optimist düşünceler geliştirmemiz neticesinde kendine güvenimiz gelmeye başlamış olur. Kişinin aldığı kararların faydalı olacağına inanması, hakkında iyi olacağının düşünmesi, kendini sevmesi beraberinde kendine güveni temin eder. Bireyin bu duygu ve düşüncelerden uzak kalması kendine güvensizlik denilen bir psikolojik problemi meydana getirir.

Kendine güvensizlik yaşayan birey kendinden, içinde bulunduğu durumlardan memnun olmadığı gibi sürekli bir sıkılgan ruh hali ile de baş başa kalmaktadır.

2.1.4.1. Kendine Güven Eksikliğinin Sebepleri

Kendine güven eksikliği günümüzde pek çok psikolojik, sosyolojik, duygusal, problemin temelini teşkil etmektedir. Kendine güvenin oluşumunda ailenin etkisi yadsanamayacak kadar çoktur. Buna ilaveten iş, okul ve sosyal hayatın, kendine güvenin oluşumunda ve özgüven seviyesinin yüksek ya da düşük olmasında belirleyici bir etkisi vardır. Yaşadığımız aile ortamının ve çevrenin baskıcı (dominant), tutarsız ve ya aşırı kontrollü, ilgisiz ve ya aşırı ilgili, demokratik olması kendine güven açısından çok belirleyici birer unsurdur. Bu durumlardan demokratik, tutarlı ve dengeli bir aile ortamı, bireyin eğitim ve sosyal hayatında elbette daha kendine güvenen bireyler olmalarını sağlayacaktır.

Bunlara ilave olarak, kendine güven sonradan da öğrenilebilir. Birey isterse kendine olan güvenini tesis ederken ailesinin ve çevrenin sebep olduğu olumsuz etkileri azaltabilir, hatta tamamen izale edebilir.

Kendine güven gelişimi için ailelerin göstermiş olduğu tutumları şu şekilde izah etmek yerinde olacaktır.

2.1.4.1.1. Baskıcı - Otoriter Tutum

Bu tutumu gösteren anne ve babalar çocuklarının düşüncelerini dinlemekten ve onların taleplerinden daha çok kendilerinin vermiş olduğu kararları icraate

geçirirler. Aldıkları bu kararlara da çocuklarının harfîyyen uymalarını ve bağı kalmalarını isterler. Çocuklarının karşılaştıkları problemleri, çocukları gözüyle ve onların tarafından değil kendi bakış zaviyelerine göre tahlil ederler. Çocuklarının beklentilerini, alaka duydukları ve haz aldıkları şeyleri görmezden gelirler ve ya görmezden gelme temayülü gösterirler. Baskıcı(Dominant)-Otoriter Tutum gösteren aileler, evlatlarının hatasız ve eksiksiz olmalarını, eğitim hayatlarının her döneminde devamlı olarak yüksek bir muvaffakiyet kazanmalarını beklerler (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

2.1.4.1.2. Gevşek Tutum

Gevşek Tutum(Çocuk Merkezli Tutum) gösteren anne ve babalar ya biraz fazla tavizkar bir görüntü verirler veyahut da abartılı bir şekilde görmemezlikden gelme hali içerisinde bulunurlar. Bu tutum içinde olan aileler kendi sosyal yaşamlarını çocuklarınınkinden daha ön planda tutarlar. Çocuklarının sahip olduğu ve ya ifade etmek istediği duygu ve düşünceleri aktarmalarına müsaade etmez, hatta onu dinlerken bile sıkılganlık gösterirler. Böyle bir tutuma sahip olan anne babanın çocukları ilgiden mahrum kaldıkları, beklentilerine aileleri tarafından cevap verilemediği için sosyal hayatlarında rahat olamayan, kendi kendini kontrol mekanizmasını tam manasıyla çalıştıramayan, bağımsızlığını elde edemeyen kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

2.1.4.1.3. Dengesiz-Kararsız Tutum

Bu tutuma sahip olan ailelerde anne-baba kendi aralarında ortak bir akla sahip olamıyor, müşterek kararlar alamıyor ve ya verdikleri kararları çok kısa bir sürede değiştirmektedirler. Bu tarz tutum gösteren aileler kendilerince bir kontrol sistemi ve disiplin sistemi kurmak isterler lakin ne zaman ve ne şekilde davranacaklarını bilemezler. Bir gün yanlış olduğunu düşündüğü herhangi bir davranışa ceza ve tepki verirlerken başka birgün aynı ve ya benzeri bir davranış gözardı edebilirler. Diğer taraftan çocuklarından gelen taleplere karşı öncelikle makul karşılayıp sonrasında kesin bir şekilde kabul edemeyeceklerini söyleyebilirler. Önce çocuklarını azarlayıp, sonrasında af etmelerini isteyebilirler.

Kısaca aynı olaylara farklı, farklı olaylar karşısında da aynı tepkileri verebilirler (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

2.1.4.1.4. Aşırı Koruyucu Tutum

Bu tutumun sahibi olan anne ve babalar çocuklarını lüzumundan daha fazla muhafazakar olmaya ve kontrol altında tutmaya çalışırlar. Çocukları bir şeye ihtiyaç duyduğu anda o ihtiyaçları kendileri gidermeye çalışırlar, çocuklarının mesuliyetinde olan şeyleri kendi sorumlulukları gibi davranırlar. Çocuklarının yapabilecekleri şeyleri dahi anne babaları yapar. Örneğin büyüdükleri halde kıyafetlerini anne ve babası giydirir, yemeklerini onlar yedirirler. Mümkün ve muhtemel bir problem meydana geldiğinde gereğinden fazla endişe eder, panik yaparlar (Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

2.1.4.1.5. İlgisiz-Kayıtsız Tutum

Bu tutuma sahip olan bireyler çocuklarının fiil, davranış ve sözlerini gerektiği kadar dinlemez ve itibar etmezler, çocuklarına bir sınır tayin etmezler, çocuklarına karşı daima eleştirel yaklaşarak bir eksiği, hatası olduğunda yüzlerine vururlar. Özetle çocukları ile alakaları son derece zayıftır. Bu davranışı gösteren ailelerin çocuklarını kafasında ” *Ben başarısız biriyim* ” , “ *Ne yapsam da başarılı olamam* ” , ” *Herkes benim başarısız olduğumu düşünüyor*” tarzında düşünceler bulunmaktadır. Aile ve çevresinden ilgi, sevgi ve yakınlık göremediği için arkadaşlarına ve diğer insanlara karşı güveni kalmaz, onlara karşı muhabbet duyamaz. Kendilerini etrafa kapatarak daima koruma ve korunma ihtiyacı duyarlar. İlgi ve sevgilerini rahat bir şekilde ifade edemediğinden, sürekli birilerinden tasdik beklediklerinden sıhhatli bir özgüven gelişimine sahip olmadıkları söylenebilir(Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, 2014).

Ancak kendine güven; mühim değişiklik ve gelişmelerin (fiziki, bilişsel, sosyal ve duygusal..vs) görüldüğü ergenlik dönemlerinde bir düşüş gösterebilmektedir. Bu sebeple ergenliğe geçiş ile beraber eğitim hayatındaki (üst sınıfa geçme, okul ve öğretmen değişimi..vs) akademik ve çevresel değişimleri de içeren geçiş süreçlerinde bireylerin kendine güven kaybetmesine sebep olabilecek durumların en

aza inmesi, bireylere profesyonel bir destek sağlanması son derece ehemmiyet arz etmektedir (Shechtman vd., 1996).

Aile, iş, okul ve sosyal hayatınızda olan kişilere hoşlanmadığınız ve istemediğiniz bir hususta hayır diyemiyor, ilişkilerinize sınır koyamıyor, bu ortamlarda rahat olamıyor hatta girmek istemiyor, kendinizi değersiz ve yetersiz mi hissediyorsunuz? Sizin probleminiz kendinize güven duyamamak, yani kendine güven eksikliği. Bireylerin daha doğduğu andan itibaren anne babasının kendine temel güven duygularının oluşumunda ve gelişiminde etkisi yadsanamayacak kadar çoktur.

Yeni doğan bir bebeğin 0-12 ay arası fizyolojik ve psikolojik gelişimine baktığımızda güven ya da güvensizlik diye ifade edilen bir dönemden geçtiği bilinmektedir. Çocukta bu güven ya da güvensizlik duygularının oluşumuna, çocuğun yetiştirilme şekli bu dönemde ailesinden ve ya daha farklı bir kaynaktan aldığı eğitim tarzı, ve onunla kurulan duygusal iletişim neden olmaktadır. Kendine güveni olmayan ve ya az olan çocuklar; duygusal, sosyal ve akademik konularda bir takım problemler ile karşı karşıya kalırlar. Bu durum eğitim hayatlarında ve yaşamın her aşamasında çeşitli suretlerde temayüz eder. Bu birey ya ziyadesiyle kontrollü olarak duygusal anlamda fazlasıyla kırılgan ve hassas, yeni tecrübelerle kapalı, çekingen bir kişilik geliştirir ya da haddinden fazla bir serbestlik içerisinde, vurdumduymaz, zorbalık gösteren, nobran, isyankar, otoriteyle çatışma içerisinde olan, daimi olarak sıkıntı oluşturan halleri sergilerler (Rehberlik ve Araştırma Merkezi).

2.1.5. Kendine Güveni Geliştirme

Kendine güven oluşumu ve gelişimi çocukluk dönemi denilen 0–6 yaş arasında ortaya çıkmakla birlikte orta çocukluk dönemi olarak kabul edilen (6–12) ve ergenlik dönemlerinde (12–18) pozitif bir ivme yakalamaktadır. Okul öncesinde temelleri atılan özgüven çocuğun ergenlik dönemine gelmesi ile şekillenmeye başlar.

Çocukluk döneminde kendine güveni oluşan bir çocuk diğer dönemlere geldiğinde olumlu benlik algısına sahip bir birey olarak yerini alır. Böylelikle de şahsiyet sahibi, beşeri münasebetleri iyi, iletişimi kuvvetli, ulaşabileceği makul

hedefler koyabilen, duygularını kontrol edebilen ve sahip olduğu mesuliyetlerin farkında olan bir kişi olmaktadır.

Kendine güvenen bireyler yetiştirebilmek için, kişinin küçük yaşlardan bilitibar desteklenmesi, başarılı olduğu zamanlarda tebrik ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Nihayetinde kendine güvenin, önce “*yapabilirim*” diye düşünmekle başladığı unutulmamalıdır.

2.1.5.1. Motivasyon ve GÜdülenme Tanımı

Motivasyon kavramı, etimolojik olarak Latince bir kelime olan “*movere*” kelimesinden, İngilizce ve Fransızca da “*motive*” kelimesinden türemiştir. Lisanımızda harekete geçmek, icraate geçirmek manalarına gelmektedir (Richard vd., 1975).

Motivasyon; gerek bireysel gerek kollektif olsun ulaşmak istenen hedefe ulaşabilmek için bireyin ve ya grubun öncelikle fiziki ve duygusal yönde beklentilerinin sağlanması için kişinin kendini bu işe ne denli adanmış olduğunu ifade eden bir olgudur (De Cenzo ve Robbins, 1996).

Motivasyon; bireyde ilk talep, temennilerin ve beklentilerin belirlenmesi, bunların belirli bir sıraya konması, icraate geçirilmesi vasıtasıyla bilişsel ve motor süreçleri başlatan, yol gösteren, organize eden, destekleyen, neticelendiren ve analiz yaptıran aktif bir uyarılma halidir (Dörnyei ve Ushioda, 2011).

Motivasyon; bir kişiyi bir iş ile alakalı çalışmaya sevk eden, yapılacak olan çalışmanın seyrini belirleyen, çalışma esnasında da bu çalışmaya ışık tutan, farklı bakış açıları sunulmasına vesile olan, kısacası yapılan çalışmanın devamlılığı için lüzumlu olan içsel ve dışsal unsurları içine alan bir kavramdır (Arık, 1996).

Motivasyon bir mana da güdüleme demektir. Güdüleme, bir kişiyi belli bir gaye için hareketlendiren tetikleyici kuvvet demektir. “*Motive*” kavramından türetilen güdüleme ise, bir kişi ya da grubu, belli bir tarafa doğru sürekli olmak suretiyle teşvik etmek için gösterilen gayretlerin tümüdür (Eren, 2004).

Başka bir ifade ile güdülenme, herhangi bir talep ile başlayan ve bu talebin karşılanması ile nihayete ulaşan bir süreçtir. Talebin karşılanması için bir dizi çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmaların da talebe cevap verebilecek neticelere

ulaştırması gerekmektedir. Böylece Talep - Çalışma - Netice, güdülenmenin en temel merhalelerini teşkil etmektedir (Tevrüz, 1999).

Motivasyon sağlanarak harekete geçilen işler ve davranışlar ile motivasyon sağlanmamış, ve ya eksik motivasyonlu çalışılmış işler mukayese edildiğinde aralarında çok bariz farklar bulunduğunu görebiliriz. Tam motivasyon sağlanarak yapılan işler daha planlı ve programlı, üzerinde düşünülmüş, kafa yorulmuş, belirli bir canlılıkta, enerji sarf edilmiş işler olduğunu anlayabiliriz. Bunların neticesi olarak da ortaya çıkan iş ve ya davranışın kalitesi ortada olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı motivasyon ve ya güdülenme psikologlar tarafından çoğunlukla belli bir maksada yönelik bir davranışlar serisini başlatan, yön veren, devamlılığını sağlayan ve sonuçta da durduran bir süreç silsilesi olarak değerlendirilmektedir (Kaplan, 2007).

Motivasyonun temel olarak üç yönü bulunmaktadır.

1. Bir iş ve ya davranış icraate geçirme,
2. İş ve ya davranışın devamlılığı,
3. İş ve ya davranışın olumlu bir şekilde yön değiştirmesi.

2.1.5.2. Motivasyon Sağlayıcılar

Motivasyon sağlayıcı faktörleri; “*kendine güven*”, “*kendini keşfet*” ve “*kendine inan*” üç başlıkta toplayabiliriz.

2.1.5.2.1. Kendine Güven

Birey iç huzurunu sağladığı, zihinleri çok fazla meşgul olmadığı zamanlarda rahat ve isabetli kararlar verebilmektedir. Bu durum kişinin kendine olan güvenini de temin etmektedir. Kendine güven eksikliği olann bireyler faydalı işler üretmekte zorlanırlar. Sürekli olumsuz düşünceler ile zihinlerini meşgul ederler. Bir işi başarabilmek için gerekli olan bedeli ödemek elzemdir. Bu bedeli ödemeye hazır olan, arzu ettiği şeyleri elde etmeye kendini motive etmiş olan birisi her şeyi kolaylıkla yapar. Hayal ettiği şeyleri kendine olan inancı ile ulaşabileceğini düşünen bir kişi kendine olan güveni tam olan kişidir. Aslında bu güç herkeste mevcuttur. Lakin bazı bireylerde üstü kapalı bir şekildedir. Yeter ki insan kendi iç dünyasının muhteşemliği ve onun sınırsız gücü ile tanışsın, onunla merhabalaşsın.

2.1.5.2.2. Kendini Keşfet

Belirli bir amaca ulaşabilmek için gerekli olan çalışmalar vardır. Birey kendisi bu çalışmaları gerçekleştirebilecek bir durumda mı değil mi? bunu tespit edebilmelidir. Bunun içinde kendini iyi tanımalı güçlü ve ya güçsüz olduğu yönlerini belirlemelidir. Ayrıca yapabilecek durumda olupta farkında olmadığı yönlerini de keşfedebilmelidir. Bu keşif ve değerlendirmeler için bişi kendine karşı dürüst ve gerçekçi olmalıdır. Aksi halde süreci yönetemeyeceği bir durumla karşı karşıya kalınması kaçınılmazdır.

2.1.5.2.3. Kendine İnan

Hepimiz hayatımızda herhangi bir konuyla ilgili karar alırken ilk yaptığımız şey aldığımız bu kararlara bağlı kalabilirmiyiz diye düşünmektir. Verdiğimiz kararlara uyabileceğimize öncelikle kendimiz inanmalıyız. Bu inancı da sağlayabilecek yegane kişi, bireyin kendisidir. Ailemiz, arkadaşlarımız kısaca çevremizdekiler inanç hususunda belirli telkinlerde bulunabilirler, yardımcı da olabilirler fakat bu inancı kişinin kendi sağlayabilir. Mesela; gayeniz kaliteli bir eğitim almak, iyi bir ebeveyn olmak, meslek hayatında iyi bir yere gelmek ise bu hedeflerinize ulaşabileceğinize kendinizi inandırmalı ve bunların gereğini yapmaya başlamalısınız. Eğer icraate geçmenize mani teşkil eden herhangi bir durum var ise onu bulup izale etmeli ve bunları yaparken de kendinize güvenmek mecburiyetindesiniz.

2.1.5.3. Motivasyonu Etkileyen Faktörler

Hayatta kalmak ve muvaffakiyet, motivasyonun ve güdülenmenin iki esasını teşkil eder. Birey hayatını devam ettirebilmesi için güvenli bir ortama, yeterli miktarda gıdalanmaya ve barınacak bir mekana ihtiyaç duyar. Tüm bunlara günlük yaşam için gerekli olan temel ihtiyaçlar da denilir. Bu temel ihtiyaçlar karşılanırsa duygusal ihtiyaçlar olan; başarılı olmak, duygusal tatminler, şahsi gelişim, değer görmek, saygı duyulmak, kabul görmek gibi diğer ihtiyaç sahalarına da bakmaya

başlar ve bu tarzda olan beklentilerin karşılanmasına yöneliriz. Yani insanı icraate geçmeye teşvik eden hareketlerini yönlendiren bireylerin fikirleri, beklentileri, ümitleri, inandıkları, ihtiyaç ve korkularıdır. Bu kelimeler ise aktif ve motive edici kuvvetlerdir (Ulusoy, 2002).

Bireyin hayatında karşılaştığı durumlar karşısında meydana gelen ihtiyaçlarından dolayı güdüler oluşmaktadır. Güdüler, kişilerin davranışlarını; oluş şekli, yönü ve şiddeti gibi çeşitli durumlarda ve zamanda etki ederler. Bu farklı zaman ve durumlar ..vb etkenlere bağlı olmak şartıyla birçok motivasyon çeşidi vardır. Mesela; zihni bir altyapıya sahip olan motivelelere ussal motive, duygusal özelliğe sahip olanlara ussal olmayan motive denilir (İncir, 1985).

2.1.5.4. Kendine Güveni Geliştiren Unsurlar

Kendine güven oluşumu ve gelişimi çocukluk dönemi denilen 0–6 yaş arasında ortaya çıkmakla birlikte orta çocukluk dönemi olarak kabul edilen (6–12) ve ergenlik dönemlerinde (12–18) pozitif bir ivme yakalamaktadır. Okul öncesinde temelleri atılan özgüven çocuğun ergenlik dönemine gelmesi ile şekillenmeye başlar. Çocukluk döneminde kendine güveni oluşan bir çocuk diğer dönemlere geldiğinde olumlu benlik algısına sahip bir birey olarak yerini alır. Böylelikle de şahsiyet sahibi, beşeri münasebetleri iyi, iletişimi kuvvetli, ulaşabileceği makul hedefler koyabilen, duygularını kontrol edebilen ve sahip olduğu mesuliyetlerin farkında olan bir kişi olmaktadır.

Kendine güvenen bireyler yetiştirebilmek için, kişinin küçük yaşlardan bilitibar desteklenmesi. Başarılı olduğu zamanlarda tebrik ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Nihayetinde kendine güven, önce “yapabilirim” diye düşünmekle başladığı unutulmamalıdır.

2.1.5.4.1. Kendine Güven Olan Çocuk Nasıl Yetiştiririz?

Özgüven gelişimi kişiden kişiye farklılık gösteren, değişkenleri çok fazla olan girift bir süreçtir. Bu nedenle özgüveni geliştirmek için bireyi etraflıca değerlendirmek ve çok iyi tanımak gerekmektedir. Özgüven sürekli geliştirilebilen

bir olgudur. Çocukların kendine güvenlerini geliştirmelerinde etkili olabileceği düşünülen önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Çocuklara karşı saygılı olup bu saygıyı hissettirilmesi.
- Çocuğun ailesine karşı olan olumlu katkılarının farkında olduğunun çocuğa ifade edilmesi.
- Kendisine dikkat etme ve geliştirme konusuna ehemmiyet verilmesi.
- Yapabilecekleri kadarıyla büyüklerine yardımcı olmalarına müsaade edilmesi.
- Mümkün olduğu kadar işlerine karışılmıyarak yapabileceklerine dair duyulan itimadın belli edilmesi.
- Sahip oldukları düşüncelerin ve inanışların eleştirilmeden dinlenmesi.
- Yaptığı işler ile alakalı ona olumlu ve yapıcı tepkiler verilmesi.
- Yapılan eleştirilerin tutarlı, mantıklı olması.
- Kendisini keşfedebilmesi için sosyal faaliyetlere (Resim, tiyatro, spor.... vb.) yönlendirilmesi.
- Düşündüklerini ifade ederken genelleme yapmadan sadece o anki duruma göre değerlendirme yapmalarının tavsiye edilmesi. ("*Sınav konularının hiçbirini öğrenmemiştik*" yerine "*Sınav konularının bazılarını öğrenmemiştik*" ... vb.)
- Düşüncelerindeki abartılı ifadelerin daha doğru ifadelere yöneltilmesine yardımcı olunması ("*Öğretmen beni hiç dinlemiyor*" yerine "*bazen öğretmen beni dinlemiyor*"...vb.)
- Sık sık konuşma fırsatı verilmesi ve belirli aralıklarla muhtelif konularda sohbetler edilmesi.
- Ev içinde ve dışında başarabileceği sorumluluklar verilmesi. (Sofrayı kurma, ufak tefek alışveriş yapma.... vb.)
- Değişik yaş gruplarındaki insanların bulunduğu ortamlara girmesine fırsat sunulması.
- Pozitif düşüncelerin paylaşılarak olumlu düşünme yeteneğinin geliştirilmesi.

Ayrıca kendine güvenebilmek için kişinin güçlü yönlerini belirleyip onların üstünde daha çok durmalı, risk alarak yeni tecrübeleri kalıp geçilebilecek imtihanlar

olarak değil, yeni bir şeyler öğrenmek için birer fırsat olarak görmeli, yapabildiklerinizi göz ardı etmemeli yapamadıklarında da gösterdiği gayret ve çalışmayı takdir etmelidir.

Sıhhatli bir iletişim kurabiliyor olmak bizlerin etrafımızda sevilen, saygı ve itibar gösterilen, kendisine itimat duyulan insanlar olmamızı temin eder. Çevremizin bize karşı böyle bir tavrı olduğunda da sahip olduğumuz özgüven günbegün ziyadeleşecektir.

Korkuları ve kaygılarıyla baş edebilen insanlar, mutsuzluklarının getirdiği menfi tesirden kendilerini koruyabildikleri bu olumsuz duruma mücadele etmedikleri için problem yaşadıkları dönemlerini kısa sürede atlatabilirler. Öfke ve ya kıskançlık gibi duygularla baş etme yollarını geliştirmişlerdir. Bu da bizim daha kontrollü olmamızı sağlar.

2.2. Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum

Bu kısımda tutumun tanımı, tutumu oluşturan bileşenler, bilgisayara karşı olumsuz tutum, ülkemizde ve yurtdışında bilgisayara karşı tutum incelenecektir.

2.2.1. Tutum'un Tanımı

Tutum; *“Bireylerin belirli bir kişiyi, grubu, kurumu ve ya bir düşüncüyü kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluş hali veya eğilimidir”* (Özgüven, 2000).

Günlük konuşmalarda *“inanç”*, *“görüş”* ve *“tutum”* kelimeleri birbiri ile karıştırılarak, bazen de biri, bir diğerrinin yerine kullanılmaktadır. Tutum kavramı, değişik araştırmacılar tarafından değişik biçimlerde tarif edilmiştir (Morgan, 1961).

Tutum; nesne, kişi ve fikirlere yönelik sürekliliği olan, inanç, duygu ve düşünceler bütünü olarak tanımlanır (Dönmez, 1978 ve Özyürek, 2000).

Eğitimci yönüyle tutum; kişiyi belirli şahıslar, haller ve olgular ile karşı karşıya kaldığı anda bilindik tavırlar sergilemeye yönelten temayül şeklinde ifade edilmiştir (Demirel, 1983).

Tutum, kişinin öğrendikleri ve eğitilmesiyle olaylara karşı tavrını belirleyen, herhangi bir olay karşısında kanaat bildirirken tarafgir bir duruş sergilemesine sebep

olan yanlılığa duyuşsal bir özelliktir. Karşılaşılan vakıalar karşısında gösterilen tutum olumlu ise verilecek kararlar olumlu, eğer gösterilen tutum olumsuz ise verilecek kararların da olumsuz olma ihtimali bulunmaktadır (Ülgen, 1995).

Tutum, bireyin bir olgu, kişi ve durumlara karşı gerek müsbet gerek menfi olsun takındığı tavidir. Herhangi bir olay karşısında harekete geçmek ve ya geçmemek konusunda ve ya nasıl bir davranış göstermeliyim? sorusuna cevap teşkil edecek olan bireyin içinden gelen bir duygudur. Örneğin; öğrencilerin bazıları genellikle matematik dersi gibi belli başlı derslere karşı olumsuz tutum geliştirdiklerinden dolayı o derslere girmek istemez, o dersler ile alakalı ödev ve çalışmalarda gevşeklik gösterirler, yapsalarda istemeyerek zorunlu oldukları için yaparlar (Oruç, 1993).

2.2.2. Tutum'un Oluşması ve Bileşenleri

Gösterilen tutumlar kişiler ile beraber doğan duygular olmayıp, yaşadıkları ve tecrübeleriyle bağlantılı olarak sonradan kazanılan tavırlardır. Bu tecrübe olayı büyük ölçüde, tepkisel ve edimsel şartlanma ile gerçekleşir. İnsan hayatının ilk 20-25 senesinde tutumlar oluşmaktadır ve hayatı boyunca da değişim gösterebilen ve yeni tutumlar da takınabileceği bir süreçtir (Hotaman, 1995).

Tutum bir kişiye ve nesneye karşı hissedilen duygu, fikir ve temayüllerden ileri gelir. Bu sebeple tutumun genel olarak üç bileşeni vardır ki bunlar; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal etkenlerdir. Bir tutumun bilişsel etkeni; kişinin gösterdiği tutumun konusu ile alakalı düşünceleri ve inandıklarıdır. Duyuşsal etkeni, kişinin tutuma karşı olan olumlu ve olumsuz hisleridir. Davranışsal etkeni ise bireyin tutuma dair eylemleridir (Turgut, 1977).

Tutumun bu sayılan bileşenleri arasında genel olarak bir iç tutarlılık olduğu düşünülmektedir. Tutumu oluşturan olan bu etkenler arasında ki tutarlılık vardır hipotezine dayanarak, kişinin herhangi bir hususta ki bilgileri yani bilişsel etkenleri o kişiye olumlu tutum sergilemesi gerektiğini söylüyorsa duyuşsal etkenler ile o hususa karşı birey olumlu tutum gösterir. Tam aksi bir düşünce tarzında da o kişiyi olumsuz tutum almaya sevk eder (Çıttır, 2003).

2.2.2.1. Bilişsel Bileşen

Bir tutumun bilişsel bileşenini, kişinin tutum sergileyeceği kişi, durum ve nesneye ait olan bilgi birikimi, tecrübeleri ve inandıkları oluşturur (Kağıtçıbaşı, 1988). Morgan'de bu düşüncüyü desteklemektedir. Birşeye inanmak onu ifade eden şeylerin kabul edilmesini sağlar. Eğer bir durum hakkında menfi bir tutum mevzu bahis ise, o durum hakkında menfi inanışların olması kaçınılmazdır (Morgan, 1980).

Bilişsel bileşenleri oluşturan bilgi ve inanışlarında, sıhhatli bir bilgi ve realist bir inanç olması gereklidir. Kişinin bilişsel bileşenlere sahip olması için konusunda bir yaşamışlığı olması, o konunun ve alakalı olduğu şeylerin varlığından haberdar olması gerekir (Tekarslan vd., 1989).

Tutumu oluşturan bilişsel bileşenlerin realite alakası ne nisbette ise onunla doğru orantılı olarak göstereceği tutumlar kalıcı olmaktadır. Bilişsel bileşenler değişikçe tutumlar da değişir (Baysal, 1981). Örnek vermek gerekirse herhangi bir ürünün pr ve reklamının etkisinde kalarak kaliteli ve kullanışlı oalabileceğini düşünüp de alan birisi, o ürünün beklentilerine cevap vermediğini görünce o ürüne ve bağlı olduğu şirkete karşı gösterdiği olumlu tutumun değişerek yerini negatif tutuma bıraktığı görülür (Keskin, 2003).

2.2.2.2. Duyuşsal Bileşen

Duyuşsal bileşen kişiden kişiye değişkenlik gösteren, bilişsel bileşenden farklı olarak realite ile ifade edilmeyen, hoşlanma ve hoşlanmama tarafını oluşturur (Baysal ve Tekarslan, 1996). Tutumun duygusal bileşenlerinin yapısı, zihinsel bileşenlere göre daha basittir. Kendini olumlu ya da olumsuz bir tepki öneğilimi olarak gösterir. Bununla beraber, diğer bileşenlere göre duyuşsal bileşenler ile oluşan tutumun değişmesi daha güçtür (İnceoğlu, 2000).

Duygusal bileşenin tutum nesnesine ilişkin duygu ve değerlendirmelerimizden oluştuğunu söyleyebiliriz. Dünyanın yuvarlak olduğuna inanabiliriz. Bu bizde olumlu ya da olumsuz bir tepki yaratmaz. Bu bir realitedir ve kabul ederiz. İyi ve kötü olarak değerlendirmeyiz. Ancak bir futbol takımını ele aldığımızda durum biraz daha farklıdır. Tuttuğumuz takımın iyi bir takım olduğuna inanırız. Buradaki inancımıza, duygu ve değerlendirmelerimiz de eşlik eder. Bu takımı iyi olarak

değerlendirir, bu takımı sever, yendiği zaman sevinir, yenildiği zaman da üzülürüz. Aydın'ın da dediği gibi, bir nesneye ilişkin bir tutumdan söz edebilmemiz için bu nesneye ilişkin bilgi, düşünce ve inançlara olumlu ya da olumsuz duyguların eşlik etmesi gerekmektedir (Aydın, 1993, ve Selçuk, 1997).

2.2.2.3. Davranışsal Bileşen

Tutumun üçüncü bileşeni, kişinin tutum konusuna dönük hareketleridir. Bu hareketler davranışın kendisi olarak düşünülürse, tutum konusuna gösterilen davranışsal tepkilerin, aynı konumdaki inanç ve duygulardan etkilendiğini anlamak zor olmaz (Selçuk, 1997). Bir tutumun inanç yönü ile duygu yönü karşılıklı olarak birbirini etkiler. İnançlar tutumların duygusal yönlerine eşlik eden söze dökülmüş ifadelerdir. Bir tutumla birlikte bulunma durumu kuşkusuz bütün inançlar için geçerli değildir. Bir tutumla ilişkisi olmayan inançlar da vardır. Bu iki tür inancı birbirinden ayırt etmek için, bir tutuma eşlik eden inanca kanı adı verilir (Morgan, 1980). Morgan, tutumun üçüncü bileşeni davranışsal bileşen için, “...*duygu ve kanıya uygun hareket etme eğilimidir. İnsanlar çeşitli nedenlerle her zaman duygu ve kanılarına uygun bir şekilde davranmazlar, burada daha çok bir eğilim söz konusudur*” şeklinde bir yorum yapmıştır. Bir tutum genellikle bireyi tutum nesnesine ilişkin davranışlarda bulunmaya eğilimli kılar. Bir nesneye ilişkin olumlu tutumu olan bir bireyi, bu nesneye karşı olumlu davranmaya, ona yaklaşmaya, yakınlık göstermeye, onu desteklemeye, yardım etmeye eğilimli kılacaktır. Bir nesneye ilişkin tutumu olumsuz olan birey ise, bu nesneye ilgisiz kalma veya ondan uzaklaşma, eleştirme, hatta ona zarar verme eğilimi gösterecektir (Hotaman, 1995). Davranışsal öge, bireyin belli bir uyarıcı sınıfındaki tutum konusuna karşı “*gözlemlenebilir*” davranış eğilimini yansıtır. Davranış eğilimleri bireyin alışkanlıkları ve normlarının yanı sıra, söz konusu tutum objesi ile doğrudan ilişkili olmayan diğer tutumlarının da etkisi altındadır. Bu bakımdan davranışsal ögeden söz ederken, duygusal davranış ve normatif davranış ayırmak gerekir. Duygusal davranış tutum konusunun hoş giden ya da gitmeyen bir durumla ilişkilendirilmesi sonucu ortaya çıkar. Normatif davranış ise doğru davranışın ne olduğu konusundaki inançlara dayanan davranıştır (Tekarslan vd., 1989).

2.2.3. Bilgisayara Karşı Tutum Kavramı

Bilgi üretiminin her geçen çok hızlı bir şekilde ziyadeleşerek yaygınlaşması, öğrenci adetlerinin artmasıyla eğitim dünyasında birtakım problemide yanında getirmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişim ve değişim, siyasi, sosyal, sağlık,..vs sistemlerinde etkili olduğu gibi eğitim sektöründe de kalitenin artmasında mühim bir rol almakta bu saikle teknolojik materyallerin, program ve yazılımların da kısaca bilgisayarın eğitim materyalleri arasında vazgeçilmez bir parça olmasına sebep olmuştur (Aktümen ve Kaçar, 2003).

Dolayısıyla, eğitim-öğretim süreçlerinin özellikle bilgisayar ve internet teknolojileri, e-öğrenme ile eğitim vasıtasıyla zenginleştirmeye yönelik tutumlar ülkemizde de hızla artmakta ve yaygınlaşmaktadır (MEB, 2005).

Eğitim ve öğretimde bilgisayar ve internet teknolojilerinden aktif ve faydalı bir verim alabilmenin em nühim unsurlarından birisi eğitmen ve eğitim alan bireylerin bilgisayar ve internet teknolojilerine karşı olan tutumlarıdır (Köse ve Gezer, 2006).

2.2.4. Ülkemizde ve Yurt Dışında Bilgisayara Karşı Tutum

Bilgisayara karşı tutuma dair ülkemizde ve ülke dışında literatür araştırmalarına bakıldığında pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir (Aşkar vd., 1992; Selwyn, 1999; Young, 2000; Yuen ve Ma, 2001; Altun vd., 2004; Saparniene D ve diğ., 2005; Çelik ve Ceylan, 2009; Tezci, 2010; Taghavi, 2006; Loyd ve Gressard, 1984; Roussos, 2007). Bu araştırmacıların çalışmaları incelendiğinde birçoğu bilgisayara karşı olan tutumun (pozitif ve ya negatif) bilgisayar ve internet teknolojileri kullanılarak yapılan işlere karşı en önemli etkenlerinden biri olduğuna dair görüş bildirdikleri görülmektedir. Bilgisayara karşı tutumun negatif olması halinde bireylerin motivasyonlarının ve iş performanslarını da aynı yönde doğru orantılı olarak etki ettiğine ve bu kişilerin gelecek kariyerlerinde bir takım sıkıntılara maruz kalabileceklerine dair çeşitli çalışmalar da ayrıca mevcuttur (Easton ve Damodaran, 1981; Omar, 1992, Akt: Levine ve Donitsa-Schmidt, 1998).

Yapılan çalışmalardan olarak örneğin; öğretmenlere karşı yapılmış olan bir araştırmada eğitimcilerin bilgisayara karşı olan tutumlarında cinsiyet, branş ve öğretmenlik yaptığı yerin coğrafi ve sosyal özelliklerinin gözle görülür bir etkisi

olmadığı ancak bilgisayar ve internet teknolojileri kullanımı yaygın olan öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre daha pozitif bir tutum içinde oldukları sonucu çıkarılmıştır (Çelik ve Bindak, 2005). Diğer bir çalışmada anaokullarında görev yapan öğretmenlerin bilgisayar ve internet tecrübeleri arttıkça bilgisayara karşı müsbet tutumlu olmaları ile ilgili pozitif ilişki olduğunu belirlenmiştir (Erkan, 2004).

2.3. Bilgisayar Endişesi

Bu bölümde endişe ve bilgisayar endişesi kavramları, ülkemizde ve yurt dışında bilgisayar endişesi, bilgisayar endişesinin aşama ve boyutları yer almaktadır.

2.3.1. Endişe' nin Tanımı

Kaygı sözlükte; endişe duyulan düşünce, tasa manalarına gelmektedir (TDK). Kaygı, insanlığın başlangıcından beri sürekli olan ve her yerde karşılaşılan bir durumdur (Zerbe, 1990). İnsanın bulunduğu her ortamda kaygının da bulunması olağandır. Bu sebeple kaygı oluşumu kaçınılmaz, evrensel bir duygudur (Ceyhan ve Namlu, 2000).

Literatür araştırılması yapıldığında kaygıya dair ifadelerde müşterek bir görüş olmadığı görülmektedir. Genel olarak korku (fear), endişe (worry) ve kaygı (anxiety) kavramları iç içe olacak şekilde değerlendirilmiştir. Bu kavramlar arasında nüans farklılıkları bulunmakla beraber tam olarak sınırlarında bir netlik olmadığı söylenebilir (Zebb ve Beck, 1998). Literatürde kaygıya sebep olan etmenler nelerdir? hususunda daha tutarlı bilgi ve bulgular mevcuttur. Kaygının bilişsel, duygusal, fiziksel ve davranışsal etmenlerden meydana geldiği noktasında ortak bir kanı vardır (Eisenberg ve Patterson, 1979; Köksal ve Power, 1990).

İnsanın alışık olmadığı durumlar ile karşı karşıya kaldığında, kendisini neler beklediğini ön göremediği zamanlarda ve yeni şeyler öğreneceği kısaca değişim ve gelişim kaydedeceği hallerde kaygı düzeyi artmaktadır. Çoğu zaman bilgisayar teknolojilerine, yeni icat edilen makinelere ve yazılımlara karşı direnç gösterme, hızlı intibak edememe hali oluşmaktadır (Russel ve Bradley, 1996).

2.3.2. Bilgisayar Endişesi Tanımı

Dijital teknolojik gelişim hayatın aktüalitesini de etkilemekte ve etkisini de gündelik bilgisayarlar vasıtası ile sağlamaktadır. Bugün iş yerlerinde, eğitim mekanlarında, hatta evlerimizde önceleri kalem kağıtla yaptığımız birçok şeyi artık bilgisayarlar vasıtası ile yapmaktayız. Özetle bilgisayarsız hayata devam etmek bir yana bilgisayar ve internet teknolojilerinde ki son gelişim ve inovasyonlardan uzak kalmak hayatı gerçekten zorlaması anlamına gelmekte ve bu zorluğu da tecrübe etmekteyiz (Çırakoğlu, 2004).

Bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerinin hayatımızda hızla yer almaya başlaması ile psikoloji literatüründe bilgisayar-insan etkileşimini konu alan araştırma ve çalışmalarında sayısında artış olduğu görülmektedir. Bilgisayar ve insan etkileşimini olumsuz yönde etki yapan hatta birey üzerindeki oluşturduğu ciddi sıkıntılar ile psikolojik bir vakıa olmasına sebep olan konulardan birisi de bilgisayar kaygısıdır (Çırakoğlu, 2004).

Cambre & Crook'e göre, bilgisayar endişesi hızlı teknolojik gelişimlerden kaynaklanan nevezuhur bir endişe olup sonradan ortaya çıkan sosyal değişimdeki gereklilik buna neden olur (Cambre ve Crook, 1985).

Bilgisayar endişesini son derece karmaşık bir psikolojik yapıya sahip olması sebebiyle birbirinden farklı tanımlamaları vardır (Chua, Chen ve Wong, 1999). Önceleri Sawyer (1959) bilgisayar endişesini "*korku, kaygı, çekinme ve ümitvar olma hali ile geleceğe bakmak*" olarak ifade ederken, sonraki yıllarda, Montag, Simonson ve Maurer (1994) bilgisayar endişesinin "*bilgisayar kullanma ihtimali olduğunda veya bilgisayar kullanırken bireyler tarafından korku ve endişe hissedilmesi*" şeklinde tanımlamışlardır (Akt. William ve Johnson, 1990). Marcoulides (1989) ise bilgisayar endişesini "*bireyin bilgisayar teknolojisini kullanırken veya bilgisayar kullanım sonuçları hakkında düşündüğünde ortaya çıkan bir peşin hüküm veya korku*" olarak tanımlamaktadır. Bu tarz da ki tanımlamalar literatürde çok fazladır. Genel olarak tanımlamalarda ki bilgisayar endişesi hem bilgisayar kullanma esnasında hemde kişilerin bilgisayar kullanma olasılığı olduğu durumlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Böylelikle yapılan bilgisayar endişesi tanımları birbirine paralel olmakla beraber bilgisayar endişesinin boyutları birbirinden farklılık arz etmektedir.

2.3.2.1. Bilgisayar Endişesinin Sebepleri

MeInemey, Marsh ve MeInemey (1999) bilgisayar uzmanları, eğitimcileri ile bilgisayar eğitimi alan öğrencilerle yapılan yarı-yapılandırılmış mülakatlara dayanarak yapılan analizler sonucunda bilgisayar endişesine sebep olan halleri ortaya koymaya çalışmışlardır.

Bilgisayar endişesine sebep olan durumları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Bilgisayar yetersizliliği,
- Bilgisayarın temel özelliklerini öğrenememe
- Bilgisayar öğrenmeye ilişkin korku içeren negatif bilişler
- Dikkatsizlik
- Fiziki Eksiklikler
- Bilgisayara karşı negatif tutumlar
- Başarısızlığa Uğrama Düşüncesi

Jay (1981)'e göre de bilgisayar endişesi aşağıdaki şekillerde ortaya çıkmaktadır:

- Sadece bilgisayar kullanımı esnasında değil, kullanımı düşünürken dahi korku ve çekingenlik hissetmek,
- Bilgisayar ile alakalı şeyleri konuşmaktan uzak durmak,
- Bilgisayara ve bilgisayar teknolojilerine karşı endişe ve korku duymak
- Bilgisayara karşı düşmanca ve saldırgan duygular beslemek.

Yapılan araştırmalar bilgisayara karşı olan bu endişe ve olumsuz tavırların kişilerin demografik özellikleri(cinsiyet, eğitimi durumu, yaş..vs) ile alakalı olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlar erkeklere, yaşlılar gençlere ve öğrenci olmayanlar öğrencilere, eğitim seviyesi yüksek olanlar düşük olanlara nisbetle daha fazla bilgisayara karşı endişe hissetmektedirler (Laguna ve Babcock, 1997; Levin ve Gardon, 1989; Weil ve Rosen, 1995).

Bilgisayar endişesinin başka bir sebebi de öğrenme ortamında ki otorite figürlerinin varlığıdır. Eğitimci ve ya öğretmen doğru ya da yanlış yargılamalarında bulunabilecek bir durumdadır. Ayrıca eğitmenin bilgisayara olan hakimiyeti, yetişkin olarak orada bulunması ve öğretici statüsü ile müdahil olması öğrenciler

üzerinde bir baskı, stres ve otorite kaynağı olmaktadır. Bu durum öğrencilerde psikolojik baskıyı artırmaya ve paniğe sebep olarak var olan bilgisayar endişesini arttırmakta yoksa da ortaya çıkmasına mahal vermektedir (Çırakoğlu, 2004).

2.3.2.2. Demografik Özellikler ile Bilgisayar Endişesi Arasındaki İlişki

Literatür araştırıldığında bilgisayar endişesi ile bilgisayar tecrübesi arasında direk bir ilişki olduğu görülmektedir. Bilgisayar tecrübesi arttıkça bilgisayar endişesi azalmaktadır (Heinsen vd., 1987).

Öğrencilerin eğitim gördükleri alan ile bilgisayar endişesi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde bilgisayar ve internet teknolojileri ile ilgili olan bölümlerde okuyan öğrenciler diğer bölümlerde okuyan öğrencilere nazaran bilgisayar endişe seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir (Williams ve Johnson, 1990; Gürcan ve Namlu ve Ceyhan 2003). Örneğin Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri bölümünde eğitim gören öğrencilerinin diğer öğretmen adaylarına itibarla bilgisayar endişe düzeylerinin dikkat çekici oranda düşük olduğu gözlemlenmiştir (Gürcan vd., 2003).

Cinsiyet ile bilgisayar endişesi arasındaki ilişki için literatür araştırıldığında bulunan neticeler birbirinden farklı hatta çelişkilidir. Yapılan araştırmaları bazısı cinsiyet ile bilgisayar endişesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmektedir (Heinsen vd., 1987). Bazı araştırmalarda kadın bireylerin erkek bireylere nisbetle bilgisayar endişesi düzeylerinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Liu vd., 1992).

2.3.3. Ülkemizde ve Yurt Dışında Bilgisayar Endişesi

Ülkemizde bilgisayar endişesine yönelik yapılan çalışmalara baktığımızda çokda fazla bir çalışma yapıldığını görememekteyiz. Az sayıda da olsa var olan çalışmalar ise doğrudan bilgisayar endişesini değil bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerine karşı olan genel tutumlardan bahsedilmektedir (Yaşar 1992; Aşkar, Yavuz ve Köksal 1991; Deniz 1994). Ancak bilgisayar endişesi konusunu bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerine karşı olan genel tutumların içerisinde ele alındığını görmekteyiz (Deniz, 1994).

Yurt dışında bilgisayar kaygısını ölçen birçok ölçme araçları bulunmakla birlikte; bu yapının boyutlarındaki tutarsızlık dikkat çekmektedir (Chua, Chen ve Wong, 1999). Literatürde bilgisayar kaygısının farklı ve ölçülebilir bir yapısı olduğu yaygınlıkla kabul edilmekte ve araştırmalarla desteklenmektedir (Maurer ve Simonson, 1994). Aynı zamanda kültürel farklılıklar açısından bilgisayar kaygısının yapısına ilişkin araştırmalar da oldukça sınırlıdır (Hemby, 1998). Özellikle eğitim kalitesini artırmada, bilgisayar destekli eğitimin kaçınılmaz olduğu gerçeğinden hareketle, öğretmen adaylarında bilgisayar kaygısının yapısını ortaya koymak önem kazanmaktadır. Geleceğin öğretmenlerinin şimdiden bilgisayar ve bilgisayarla ilgili teknolojiden kaçınmalarına yol açan faktörlerden biri olan bilgisayar kaygısının yapısını anlamak; gerekli önlemlerin alınarak, yeni program düzenlemesine ve planlamasına olanak sağlaması açısından önemli görünmektedir.

Eğitim seviyesi ve olanakları iyi olarak bilinen Avusturalya’da Bradley ve Russell, tarafından 350 öğretmen ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin % 30’u bilgisayar endişesi taşıdığını rapor etmektedirler (Bradley ve Russell, 2003).

2.3.4. Bilgisayar Endişesi’ni Gidermek için Tavsiyeler

Bilgisayar ve internet okuryazarlığını artırmayı kendisine önemli bir hedef olarak tayin eden teknoloji toplumları, öğrencilerin etkin bilgisayar, internet ve e-öğrenme ile eğitiminde problem teşkil eden bilgisayar endişesi ile mücadele etmeyi arzu etmektedirler (Rozell ve Gardner, 1999), (King, Bond ve Blandford, 2002). Diğer taraftan Becers (2003), bilgisayar ve internet özyeterliliğin direk olarak bilgisayar okuryazarlığı ile alakadar olduğunu ve okullarda verilen derslerde bilgisayar eğitimi ile, bilgisayar okur-yazarlığını, özyeterliliklerini arttırabileceği; bu durumun da bilgisayar endişesini azaltabileceği neticesini elde etmişlerdir. Bilgisayar okuryazarlığı ve insan-bilgisayar etkileşiminin, hem gündelik hayatta hem de kariyerlerindeki başarıda vazgeçilmez bir yeri olduğunu anlayan toplumların, teknoloji temelli bir sistem oluşturulabilmesi için öğrencilerin, eşit ve önyargılardan uzaklaşmış bir teknoloji tecrübesini okullarında yaşamaları gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek içinde bilgilerini azimle ve inançla öğrencilerine aktaracak alanına son derece hakim olan eğitimci ve eğitimci adaylarının, bilgisayar ve internet

teknolojileri ile alakalı sabit fikirlerden uzak kalması, önyargılarından kurtulmuş olmaları gereklidir (Yaghi ve Abu Saba, 1998).

Ayrıca öğrencileri rekabetçi bir öğrenme ortamından uzak tutarak, birlikte iş paylaşımı beraberce iş bitirebilecek rahat çalışma ortamları hazırlanmalıdır. eğitim verilirken basitten karmaşığa doğru bir planlama yapılmalı, kendine güven ve yapabilirim duygusu kazandırılarak eğitime devam edilmelidir. Özellikle bilgisayar endişesi olan öğrencilere hata yapabileceklerinin, bunun normal bir şey olduğunu telkin ederek esnek bir yaklaşım sergilenmelidir (Çırakoğlu, 2004).

Eğitim ortamlarında başarıyı artırıcı motivasyon sağlayabilmek için makul bir ödüllendirme sistemi oluşturulabilir. Öğrenciyi başarısızlıklarında ikaz edip, başarısızlıklarına dikkat çekipde, muvaffakiyetlerini görmezden gelmek, gerek ödül gerekse taltif ile olsun bir geri bildirim yapmamak büyük bir öğretim hatasıdır. Bu tarz da ki yaklaşımların motivasyon kaybına sebep olacağı unutulmamalıdır. (Çırakoğlu, 2004).

Netice olarak bilgisayar endişesi kişilerin çok farklı ortamlarda korku karşıya kalabilecekleri bir durumdur. Nasıl ki herkes bilgisayar ve internet teknolojileri karşısında aynı derecede yeterlilik ve beceriye sahip değilse bilgisayar endişesi olan her bireyin de bilgisayar ve internet teknolojilerinden uzak kalması gibi bir durum yoktur. Bu endişenin azalabileceği hatta ortadan kalkabileceği göz ardı edilmemelidir. Hayatın her alanında hissedilen endişeler olduğu gibi bilgisayar endişesinin de normal bir endişe olduğu yapılabilecek şeyler olduğu bilinmelidir (Çırakoğlu, 2004).

3. E-ÖĞRENME İLE EĞİTİME DEVAM ETME NİYETİ

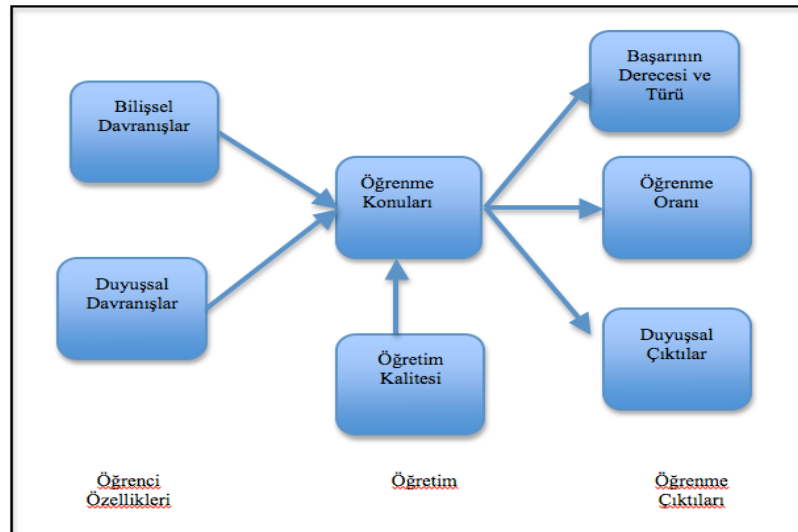
Öğrenme, zamanımızda bir çok bilim ve bilim insanının üzerinde çalıştığı kafa yorduğu, çalışmalar ve araştırmalar yaptığı bir kavramdır. Öğrenme; malumat sahibi olma, bilgi elde etme, farklı bir özelliğe kavuşma ve bunları hayatında tatbik edebilir hale manalarına gelmektedir. Öğrenmede bir davranışın icraate geçirilmesi ve ya farklılaşması değil bu potansiyele sahip mi değil mi mevzu bahisdir. Birey, bir davranışı reaksiyona çevirebilme yetisine sahip ise öğrenme gerçekleşmiş demektir (Başar, 2004).

(Prichard, 2000) öğrenmeyi; elde edilen bilgileri ihtiyaç halinde kullanabilme ve bu bilgiden yararlanarak yeni bilgiler elde edebilme yetisi olarak ifade etmiştir. Ayrıca medeni iş sahalarının, iş dünyasının artan değeri olarak öğrenme kavramı karşımıza çıktığına değinmektedir.

Bir başka ifade ile öğrenme; çeşitli pratikler neticesinde hal ve hareketlerde karşımıza çıkan, nispeten daimi değişiklikler olarak tarif edilmiştir (Ormrod, 1999).

Bloom öğrenme modelini Girdi-Süreç-Çıktı temelleri üzerine oturtmuştur. Ayrıca her öğrenciye kafi miktarda vakit verilip, gerekli olan yardımda bulunulursa hiçbir öğrencinin üstesinden gelemeyeceği bir konu yoktur tezini savunmuştur.

Bloom'un geliştirdiği bu model şekil 3.1'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1: Bloom'un Öğrenme Teorisi (Soydan, 2011)

3.1. E-Öğrenme Tanımı

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve insanların ihtiyaçlarının artması ile teknolojinin sunduğu imkanlar ön plana çıkmaktadır. Bu asırda çalışma dünyası kişilerin hayatı boyunca eğitim ve öğretimleri için bilgiyi elde etme, başkalarına ulaştırma ve paylaşma donanımlara sahip olunmasını beklemektedir. Bu kabiliyetlerin ve özelliklerin kazanılmasında interneti önemi çok fazladır (Çakır ve Yalçın, 2006).

İnternet web de mevcut olan bilgiden daha da fazlasına imkan sağlar. İnternet herhangi bir konuda herhangi bir bilgiye ihtitaç duyan kişilerin bu ihtiyaçlarına cevap verir ve tüm dünya ile entegrasyonunu sağlar (Akkoyunlu, 1999). İnternet; e-öğrenme, sanal ve ya on-line öğrenme, eşzamansız öğrenme, mekan ve vakte bağlı kalmaksızın öğrenme, bağımsız öğrenme, sanal üniversite, uzaktan eğitim, sanal dersane, sanal eğitim ve internet okuryazarlığı gibi yeni kavramlar ile eğitimde farklı bir olguya yer açmıştır. İnternet ile öğrenciler bilgi, iletişim teknolojilerini ve bu alanla alakalı gelişmeleri, yenilikleri takip edebilmekte, farklı yazılım ortamlarına erişebilmekte, sınırsız öğrenme kaynaklarına sahip olabilmekte, elde ettikleri ve kendi ürettikleri bilgileri başkaları ile paylaşabilmektedirler (Ersoy, 2000).

Asrımızın iş dünyası işletmelerini ziyadesiyle yoğun olan daha fazla kazanma hırsı ve yarışma hali bünyelerindeki çalışanların eğitimlerine ağırlık vermeye yönlendirmiştir. Ayrı ayrı yerlerde şubeleri ve çalışanları bulunan firmalar ve işletmeler de vermek istedikleri eğitimi geleneksel bir sınıf ortamı oluşturarak vermeleri mümkün olmadığından, bu tarz eğitim modelleri yerini yeni eğitim modellerine bırakmak zorunda kalmıştır.

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin ilerlemesi ile e-öğrenme üst ismiyle bilinen yeni öğretim teknikleri ile tanışmakta ve kurumların verdiği eğitimlerde hızla yayılmaktadır.

Günümüz öğrenme ortamında birey; bireysel olarak çalışmayı sağlayacak materyaller (e-kütüphaneler), sanal sınıflar, bilgisayar ve ağ tabanlı eğitimler (CD-ROM, disket vs.), web tabanlı eğitimler (uydu, internet, intranet vs.) gibi çok çeşitli eğitim metodolojileri aracılığıyla öğrenme imkanına sahip olmaktadır. Bu metodolojiler için kullanılan herşey "*e-öğrenme ile eğitim*" araçlarıdır. E-öğrenme, teknoloji yardımı ile internet üzerinden yapılan eğitim ve öğretim çalışmalarının

genel isimdir. Daha genel bakıldığında e-öğrenme, bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanılması ile öğrenme faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, arz edilmesi, yönetilmesi, desteklenmesi ve geliştirilmesini ifade etmektedir (Yazıcı, 2004).

E-öğrenme, klasik sınıf içi eğitimin, yüz yüze olan eğitimin en yararlı özellikleri ile teknolojinin birleşerek öğrenme ve bilgi edinme hızına bir sürat kazandırmıştır. Ayrıca e-öğrenme ile öğretim materyalleri ile (internet, cd, video...vs) senkron ve asenkron öğrenme ile eğitim verilmesine imkan sağlanmıştır (Rosenberg, 2000).

İnternetin dünyada çok fazla kullanılması ve bununla paralel olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefon ..vs adetlerindeki artış interneti e-öğrenme için ideal bir araç haline getirmektedir (Wang, 2004).

E-öğrenme, internet/intranet ya da bir bilgisayar ağı bulunan platform üzerinden sunulan web-tabanlı bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilmektedir (Korkmaz, 2014).

E-öğrenme, eğitim ve öğretimde bilgisayar ve internet teknolojilerini kullanarak yapılan eğitimidir. E-öğrenme bilgisayar tabanlı öğrenme, ağ tabanlı öğrenme ve mobil öğrenme gibi kavramları da ihtiva eden bir üst kavramdır.

3.2. E-Öğrenme Çeşitleri

Eş zamanlı (senkron) ve ayrı zamanlı (asenkron) olmak üzere iki adet e-öğrenme çeşidi mevcuttur. Genel kabul görmüş bu iki çeşidin birlikte kullanıldığı melez e-öğrenme uygulamaları da mevcuttur.

Eş zamanlı ve ayrı zamanlı eğitim yöntemleri örgütsel açıdan farklı gereksinimlere sahiptir. Bu farklar Tablo 3.1.'de gösterilmiştir

Tablo 3.1 E-Öğrenme Gereksinim Matrisi

Gereksinimler	Eş zamanlı Öğrenme (Senkron)	Ayrı Zamanlı Öğrenme (Asenkron)
Öğrenenler için yüksek seviyede yönlendirme ihtiyacı	X	
Daha az öğrenme motivasyon düzeyi	X	
Yüksek internet bağlantı maliyeti		X
Eğitimlerin programlanma zorluğu		X
Sınırlı bilgisayar deneyimi	X	
Kişiler arası becerilere bağlı içerik	X	

Kaynak: (Vries, 2005).

3.2.1. Senkron Öğrenme

Eş zamanlı e-öğrenmede; verilecek olan eğitim hem eğitmenin hemde öğrencilerin aynı vakitte aynı sanal bir sınıfta bulunmak suretiyle, interaktif bir iletişimin geçtiği öğrenme şeklidir. Eş zamanlı öğrenmede etkileşim canlı, feedback alımı son derece hızlı gerçekleşmektedir (Taş, 2012).

Başka bir ifade ile de farklı coğrafyalarda yaşayan öğrenciler ile öğreticilerin aynı esnada internet ve ağ bağlantıları ile elektronik ortamda eğitimin verildiği öğrenme metodudur (Eisinger, 2006).

Eş zamanlı öğrenme ; sanal sınıf içi işitsel ve görsel konferanslar, ağ bağlantısı ile telekomünikasyon , çift taraflı ve canlı uydu yayınları gibi yöntemlerle gerçekleştirilebilir (Taş, 2012).

Eş zamanlı öğrenme ile;

- İşitsel ve görsel kaynaklardan yararlanmak,
- Anında soru-cevap yapabilmek,
- Anlık test ve sınav yapmak,
- Birden fazla katılımcı ile iletişime geçmek,
- Çok farklı coğrafyalardan programa katılmak,
- Müzakere ortamı oluşturmak mümkündür.

3.2.1.1. Senkron Öğrenme Araçları

Eğitim almak isteyen bireyler eş zamanlı öğrenme araçlarından muhtelif şekillerde istifade etmektedirler. Eş zamanlı öğrenmenin en yaygın uygulaması “*Sohbet Uygulamaları*” dır. Katılımcıların gerçek zamanlı olarak kullandığı bu programlar ile değişik alanlarda eğitim konularını tartışıp, fikir teatisinde bulunabilmektedirler

Senkron (Eş Zamanlı) öğrenme araçları olarak aşağıdakiler sayılabilir.

Sanal sınıf;

Belirli bir mekan ve vakte bağlı kalmaksızın ağ bağlantısı ile ortak bir gaye için eş zamanlı bir şekilde bir araya gelmiş olan, öğrenci ve eğitimcilerden müteşekkil olan ortamdır.

İşitsel (audio) ve Görsel (video) Konferanslar;

Katılımcıların aynı anda eğitim almasını sağlayan, ve bu eğitim verilirken istifade edilen, internet üzerinden yayınlanan sesli ve ya görsel görüntülü konferanslar ve sunumlardır.

İnternet üzerinden telefon bağlantısı;

Katılımcıların ve eğitimcinin internet üzerinde kurulan telefon bağlantısı ile gerçekleştirdikleri eğitim şeklidir

3.2.2. Asenkron Öğrenme

Ayrı zamanlı e-öğrenmede; eğitim için gerekli olan kitap, fasikül..vb kaynaklara ve yardımcı ders materyallerine öğrencilerin istedikleri zamanda ulaşabildikleri öğrenme şeklidir.

Ayrı zamanlı e-öğrenmenin tercih edilme sebeplerinin en başında maliyet faktörü bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda, ayrı zamanlı e-öğrenmenin; vakit kaybının minimuma inmesiyle geleneksel eğitim metodlarına nazaran maliyeti düşük olması, daha fazla katılımcıya standart bir eğitim verilebilmesi ve bunlar yapılırken iş yükünün de minimize olması gibi sebeplerle ön plana çıktığı görülmektedir.

Ayrı zamanlı e-öğrenme ile ;

- İlanlar yapmak,
- İleti Göndermek,
- Slayt Hazırlamak
- Test yapmak,
- Eğitimci Olmadan Eğitim almak,
- Zaman Bağılı Kalmadan Eğitim almak,
- Mekana Bağılı Kalmadan Eğitim almak mümkündür.

3.2.2.1. Asenkron Öğrenme Araçları

Bireyin İnternet ve CD Vasıtasıyla Kurslar Alması: Bireyin öğrenmek istediği konuları ve eğitim almak istediği alan ile ilgili internette araştırma yaparak ve ya CD-ROM vasıtasıyla gerçekleştirdiği öğrenme şeklidir.

Videoya Çekilen Eğitimler: Bir sınıf ortamında verilmiş olan eğitimi video ile kayıt altına alarak arzu edilen vakitte tekrar tekrar izlenmesine imkan veren öğrenme şeklidir.

İşitsel / görsel olarak web üzerinde yapılan sunumlar: Web üzerinde kayıtlı olan sunumların kullanıcıların ihtiyaç duydukları anda ulaşması ile yürütülen öğrenme şeklidir.

Online Tartışma Grupları: İnternet ortamında yaratılan tartışma grupları ile herhangi bir konuda fikir beyan etme, soru sorma ve dosya paylaşma yöntemleri ile

gerçekleştiren öğrenme şeklidir. Bu tartışma verileri daha ileri dönemlerde kullanılmak üzere arşivlenebilir.

3.3. E-Öğrenme Uygulamalarının Özellikleri

E-öğrenme ile eğitim sistemi ile klasik eğitim sistemi arasında birtakım farklılıklar vardır. E-öğrenme ile eğitimde uygulamaların, verilen eğitimin, sanal sınıfların kısaca e-öğrenme araçlarının desteklenmesi yönünden kendine has birçok özelliğe sahiptir.

Bu özellikler, aşağıda özetlenmiştir (<http://www.tbb.org.tr>, 2006).

- E-öğrenme; bilgisayar ve teknolojik bir alt yapıya dayanan bir eğitim sistemidir. Bu sebeple kendi kendine öğrenme (selfdirected) gerçekleştirmeye imkan sunar. Böylelikle eğitim alan kişilerin kendilerine yön çizmelerini sağlar.
- E-öğrenme; eğitim almak isteyen bireylerin eğitim için planladıkları süreyi kontrol altında tutmalarına, gereğinden fazla vakit harcamalarına mani olarak süreç takibi fırsatı verir.
- E-öğrenme; bireysel ve kollektif eğitim için de ideal bir sistemdir. Tek bir katılımcı istediği yer ve zamanda e-öğrenim modülüne girebilirken, bir grup katılımcı da aynı şartlarda modüle bağlanabilmektedir.
- E-öğrenmede eğitim interaktiftir. Eğitime katılanlar öğrenim boyunca alması gereken bilgileri sunumlar, simülasyonlar, algoritmalar ..vs şeklinde almaktadırlar.
- Katılımcının arzu ettiği, verdiği cevaplar ve ilerlemek istediği şekilde bir eğitim süreci bulunmaktadır.

Özetle e-öğrenme klasik ders ve eğitim kitap, test ve ders materyellerinin internet ve ağ bağlantıları ile sunulduğu bir sistemdir. E-öğrenme araçları, eş zamanlı ve ayrı zamanlı olarak ulaşılabilmekte olup küresel düzeyde bir bağlantıyı mümkün kılmaktadır.

3.3.1. E-Öğrenme ile Eğitimin Tercih Edilme Sebepleri

Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki yaygın değişim ve gelişim, bilgi miktarının fazlalığı gibi nedenlerle ihtiyaç duyduğu esnada bilgiye ulaşmak isteyen bir nesil oluşmuştur. “Y ve ya Z nesli, kuşağı, internet ve teknoloji nesli” şeklinde ifade edilen bilgisayar, tablet ve internet gibi dijital materyaller ile yetişen bu neslin klasik öğrenmenin dışında bir öğrenme metodunu tercih ettiği ve ya en azından böyle bir beklentisi olduğu görülmektedir (Feiertag ve Berge, 2008).

Bu nesil ve ya kuşak yüksek tempolu bir hayat yaşadıkları için bilgi sahibi olmak istediği konulara ve ya öğrenmek istediği soruların cevap ve çözümlerine hemen o anda sahip olmak istemektedirler. Bilgiyi elde tutmak yerine gerek duyduğu zaman ulaşmayı tercih eden bu nesil problem tabanlı bir öğrenime meyyal olup, geleneksel eğitime; yani sınıfta, öğretmen odaklı, belirli bir disiplin altında, tek taraflı eğitim yerine müzakeraya ve bilgi alışverişine imkan veren interaktif bir öğrenme ortamı beklentisi içindedirler (Feiertag ve Berge, 2008).

Yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı bu yeni neslin öğrenme tercihleri, iş dünyasının verdiği eğitimlerde yeni öğrenme ve öğretme metodlarına rağbet olmuş, böylelikle e-öğrenme ile eğitim yaygınlaşmıştır (Taş, 2012).

Birbirleri ile rekabet içinde olan firmalar, şirketler..vs için en mühim şartın kaliteli iş gücü olduğu bilinmektedir. İş arkadaşlarını, elemanlarını iyi yetiştirmek için onlara hızlı bir şekilde eğitim verebilmek için yeni arayışlara giren kurumlar e-öğrenme ile eğitim yeni bir metod olarak benimsemişlerdir (Hamid, 2002).

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişmesi, bu alandaki uygulamaların eğitim ve öğretimde yaygın olarak kullanılması e-öğrenme ile eğitimin önemini günbegün arttırmıştır. Bireylerin ve kurumların e-öğrenme ile eğitime rağbet etmelerinin sebeplerinden birisi de, aynı esna da çok farklı mahallerde yaşayan kişilere aynı eğitimin verebilebiliyor olmasıdır.

Fiziki olarak bir araya getirilme durumu zor olan hususiyetle kurumsal ve şubeleri olan işletmelerin vermek istedikleri eğitimler için e-öğrenme fevkalade bir kolaylık sağlamaktadır (Taş, 2012).

Tablo 3.2 e-Öğrenme Tercihini Etkileyen Faktörler

Eğitilecek Personel Sayısı	e-Öğrenme; geniş kitlelerin etkin bir biçimde eğitilmesini sağlar. Çok fazla sayıda çalışanını, değişik konularda eğitime ihtiyacı duyan şirketler, e-öğrenme yatırımlarından fayda sağlamaktadırlar.
Coğrafi Dağılım	e-Öğrenme; şirketlerin çok farklı coğrafi bölgelere dağılmış bulunan çalışanlarını eğitmesini kolaylaştırır.
Değişimin Hızı	e-Öğrenme uygulamaları değer zincirinin her aşamasında kullanılarak maliyetler düşürülebilir, müşteri ve tedarikçilerin katılımı sağlanabilir.
Müşteri ve Tedarikçilerin Eğitim İhtiyaçları	e-Öğrenme uygulamaları değer zincirinin her aşamasında kullanılarak maliyetler düşürülebilir, müşteri ve tedarikçilerin katılımı sağlanabilir.

Kaynak: (Nemli 2004).

E-öğrenme kavramının işletme ortamında gelişmesine olanak tanıyan faktörleri “talep kaynaklı” ve “arz kaynaklı” faktörler olarak iki temel başlıkta değerlendirebiliriz. Talep kaynaklı unsurlar; bilginin ve eğitimin güncellenmesi, ihtiyaç halinde eğitime erişim, global ölçekteki işgücünün eğitim masraflarını daha az bir bütçe ile sağlanması ve hayat boyu öğrenim için sunduğu esneklik sayılabilir. Arz kaynaklı unsurlar ise; gerek ev gerek çalışma ortamında internet erişimi kolaylığı, alınmak istenilen eğitimde çeşitlilik ve seçme imkanı e-öğrenme ile eğitim teşvik edici hale gelmektedir (Urdan ve Weggen, 2000).

Yapılan araştırmalardan e-öğrenme ile eğitime olan rağbet düzeyinin şirket büyüklüğü ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. 2000 yılında yayınlanan LearnFrame Raporu’na göre; 10.000’den daha fazla çalışanı olan şirketlerin %38’i e-öğrenme ile eğitimi tercih ederken, çalışan sayısı azaldıkça bu yüzdenin de azaldığı görülmektedir. Bu konudaki veriler Tablo 3.3.’de yer almaktadır

Tablo 3.3 e-Öğrenme-Şirket Büyüklüğü İlişkisi

Çalışan Sayısı	e-Öğrenme Kullanan Şirket Yüzdesi
10.000 ve daha fazla	%38
9.999 – 2.500 kişi	%31
2.449 – 1.000 kişi	%28
1.000 kişiden az	%24

Kaynak: (LearnFrame, 2000).

Özellikle eğitim maliyetlerinin düşük olması, daha kısa sürede eğitim imkanı, teftiş edilebilirlik gibi özellikleri, e-öğrenme ile eğitimi kişiler ve işletmeler tarafından daha çok tercih edilir duruma getirmektedir. Her yaş grubundan çalışan kişilerin e-öğrenmeye gösterdikleri ilgi, e-öğrenme teknoloji ve içeriklerinin kullanımının gelecekte daha da yaygınlaşacağına işaret etmektedir

3.3.2. E-Öğrenme ile Eğitimde Başarı Unsurları

Her eğitim metodunda, sisteminde hatalar, başarısız olma durumu gibi olağan haller e-öğrenme ile eğitim metodu içinde geçerlidir. E-öğrenme ile eğitimin bireysel ve kurumsal olarak beklentilere cevap veremeyen birçok uygulaması vardır. Bu başarısızlıkların odak noktası teknolojiye çok fazla ön plana çıkarmaktır. E-Öğrenme ilşe eğitim internet üzerinden sağlanmaktadır. Bu sayede verilen eğitimlerin güncellenmesi, farklı yerlerden eğitime katılım imkanı sağlanmış olur. Ancak e-öğrenme ile eğitim teknolojik alt yapı sağlanması ile netice alınabilecek bir süreç değildir. Bu eğitim için teknolojiye odaklanıp diğer etkenleri göz ardı etmek eğitimden alınabilecek muvaffakiyete mani olabilmektedir (Rosenberg, 2000).

Kişiler ve işletmeler e-öğrenme ile eğitimin sadece bir “teknoloji” uygulaması olmadığına dikkat etmeli, bununla beraber başarılı olabilmek için gerekli olan liderlik, eğitim kültürü oluşturma, bireysel iletişim ve değişim takibi gibi organizasyonel gereksinimleri de sağlamalıdır (Bahar, 2002).

İşletmelerin vermek istediği e-öğrenme ile eğitim için eğitime destek olacak şekilde bir eğitim kültürü sağlanmalıdır. Bunun için gerekli olan faktörler; İşletme

idaresinin tamamının destek vermesi, işletme içerisinde etkili bir iletişim dili olması ve bu eğitim boyunca değişim ve gelişim için e-öğrenmeye ne kadar hazır olduğunun belirlenmesidir (Bahar, 2002).

E-öğrenme ile eğitimin üç temel bileşeni vardır. Bunlar; organizasyonel değişim, eğitimin içeriği ve teknolojik alt yapıdır. Organizasyonel değişim; kurumda uygulanacak yeni eğitim yönteminin, kurumda kullanılmakta olan eğitim stratejileriyle uyumu ve çalışanların bu yeni yönteme alışması konularını kapsar. Eğitim içeriği; ilgi çekici öğrenme ürünlerinin geliştirilmesini ifade etmektedir. Teknoloji ise öğrenmenin yönetilmesi ve eğitim içeriğinin dağıtılması için gerekli olan yazılım ve donanım bileşenlerini kapsar (Başaran, 2002).

E-öğrenme ile eğitimde başarı için diğer önemli bir unsurda katılımcılara verilen motivasyondur. Yapılan çalışmalarda; personelin öğrenme yönünde motive edilmesinin ve öğrenme süreçlerinin takibinin, eğitimlerin tamamlanma oranını arttırdığını göstermektedir. Ayrıca katılımcılara verilecek ödüller, eğitim aldıklarına dair belgeler, prim..vs gibi uygulamalar motivasyonu destekleyen unsurlardandır. Bunlara ilaveten e-Öğrenme ile eğitimlere idari kadronunda iştirak etmesi bu eğitimin içselleştirilmesi ve daha rantable şekilde neticelenmesine yardımcı olmaktadır (Başaran, 2002).

E-Öğrenme uygulamalarının başarılı olabilmesi;

- Eğitime iştirakin hat safhada olması,
- Şahsi ve kurumsal gelişime inancın olması,
- Eğitim için para kaynağı ayrılması,
- Kollektif bir yaklaşım,
- Eğitim sürecinin yönetilmesi gibi örgütsel faktörlere bağlıdır (Erdal, 2004).

Başarılı bir e-öğrenme altyapısı da (Steed, 1999);

- Eğitimin müfredatı kaliteli ve etkin olmalıdır..
- Eğitim materyallerine kolaylıkla ulaşılmalıdır.
- Katılımcıların mevcut bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmelidir.
- Verilen eğitimin ne ölçüde olduğu ve geline seviye ölçülebilir olmalıdır.
- Eğitimciler alanında uzman kişiler olmalıdır.
- Katılımcılara, on-line iletişim imkanı sağlamalıdır.

3.3.3. E-Öğrenme ile Eğitimin Avantajları

E-öğrenme ile eğitim metodu, geleneksel eğitim sisteminden bazı farklılıklara sahiptir. Geleneksel eğitim sisteminde öğretmen ve ya eğitici odak noktası iken e-öğrenme ile eğitimde öğrenci ve ya katılımcı odak noktasıdır. E-öğrenme ile eğitim geleneksel eğitim sisteminin iyi yanlarında bünyesinde barındırmakta, eksik yanlarını ve ya bulunmayan özellikleride (bilgisayar ve internet alt yapılı materyaller..gibi) yapısında bulundurmaktadır (Yeoh, 2006).

E-öğrenme ile eğitimde görseller, grafikler, slaytlar, sümülasyonlar kullanılarak daha etkin ve kalıcı bir öğrenme sağlanabilmektedir. Yapılan araştırmalarda görülmüştür ki öğrenilen yeni bir bilginin akılda kalma oranı bilginin nasıl edinildiğine göre farklılık göstermektedir. Örneğin; okuyarak akılda kalma oranı %10, dinleyerek %20, görerek %30, dinleyerek ve görerek %50 olduğu görülmüştür. Görsel ve işitsel öğelerin yanında materyalle etkileşime girdikleri zaman akılda kalıcılık oranı %75'e çıkmaktadır. Bilgisayar ve internet alt yapılı eğitimde eğitimde akılda kalma oranı klasik eğitim denilen yani sınıf içi eğitime göre %25 daha fazladır.

Geleneksel (sınıf içi) eğitimde eğitim verilmeye başladıktan 30 dakika sonra öğrenciler anlatılanların sadece %60 'ını hatırlayabildiklerini göstermiştir. Üç hafta sonunda ise sadece %15'ini hatırlayabildikleri ortaya çıkmıştır. e-Öğrenme yönteminde ise kişiler bir konuyu unuttuklarında veya tekrar bilgi almak istediklerinde aynı eğitimi defalarca takip edebileceklerdir.

Ayrıca eğitim süresinde %50'lere varan düşüşler gözlemlenmektedir. Bu durum, çalışanların iş ortamlarından uzakta kalma süresini kısaltmaktadır. Her bireyin anlama ve kavrama hızı aynı olmadığı için e-öğrenmede herkes kendi hızında ve kendini daha rahat ve hazır hissettiği bir anda, istediği mekan ve vakitte konuları öğrenebilir (Duran vd., 2006).

Aynı anda birçok öğrencinin katılabildiği bir sistem olan e-öğrenme ile eğitimde eğitimcilerden kaynaklanan farklılıklarda en aza inmekte, nitelikli ve alanında uzman olan eğitimcilerden daha fazla kişi istifade edebilmekte olup standart bir eğitim imkanı almak mümkündür (Yazıcı, 2004).

Katılımcının faal bir şekilde eğitim aldığına farkında olması, konuyu öğrenip öğrenmediğine dair aldığı anında geribildirim alabilmesi, eğitimin süresi, hangi

konuyu ne zaman ve nerede öğreneceğine kişinin kendi karar vermesi, kapasitesine göre konuya eğilmesine imkan vermesi alınan eğitimin kalitesinde ve öğrencinin motivasyonunda bir artış sağlamaktadır (Yazıcı, 2004).

E-öğrenme ile eğitim, eğitim maliyetlerinin azaltılmasında avantajı sağlamaktadır. Yapılan çalışmalar kurumların, e-öğrenme ile maliyetlerinde % 30-% 70 arasında bir kaynak tasarrufu yapabildiklerini göstermektedir (Korkmaz, 2014). Günümüzde hemen hemen tüm bilgisayarlarda modem ve ücretsiz bir tarayıcı (browser) bulunmaktadır. Bu durum, sistem kurulumunu göreceli olarak düşürmektedir (Kruse, 2004).

Özetle e-öğrenme ile eğitimin sunduğu avantajları şu şekilde sıralayabiliriz (Baraz ve Turhan, 2010).

- Herkes kapasitesine istediği konu derinliğinde eğitim alabilir.
- Eğitim için harcanılan yol, yemek..vs gibi tali masraflar azaltılabilir.
- Kişilerin eğitim için iş dünyasından daha az ayrı kalmasını sağlar
- Bilgiye ihtiyaç hissedildiği vakit anında ulaşma imkanı verir.
- İstenilen vakit ve mekanda bilgiye erişilebilir.
- Edinilen bilgilerin daha uzun süreli kalıcı olmasını sağlar. Daha hızlı icraate geçirilmesine yardımcı olur.
- Hem teorik, hem de pratik imkanı verir.
- İnteraktif bir eğitim olduğu için katılımcılar arası iletişimi kuvvetlendirir.
- Bilgi paylaşımını sağlar.
- Eğitimin ve materyallerinin güncellenmesini mümkün kılar.
- Ağ bağlantısı üzerinden çeşitli işitsel ve görsel uygulamalar ile eğitimi zevkli hale getirir.
- Öğrenmeye olan rağbet ve ilgiyi artırır.
- Katılımcıları hızlı bir şekilde müsbet manada değiştirip geliştirdiği için iş dünyasının beklentilerine cevap verir.

3.3.4. E-Öğrenme ile Eğitimin Dezavantajları

E-Öğrenme ile eğitimin dezavantajları arasında genel olarak; ekonomik sebepler, teknik altyapı problemleri(yazılım,donanım gibi), uzman yetersizliği, toplumun bu yönde bilinçlendirilmemiş olması, bilgisayar ve teknoloji okuryazarlığındaki düşüş gibi birçok faktör sayılmaktadır (Gökdaş ve Kayri, 2006).

E-öğrenme ile eğitim materyalleri ve bu materyallerinin geliştirilmesi yüksek maliyetlere yol açabilir. Özellikle içeriğin resimler, videolar, animasyonlar vb. kullanılarak zenginleştirilmesinin maliyeti yüksek olabilir (Korkmaz, 2014).

E-Öğrenme uygulamaları zaman zaman çeşitli nedenlere bağlı olarak, işletme içerisinde bir dirençle karşılaşp başarısızlıkla sonuçlanabilir.Bu direncin oluşmasında katılımcıların bilgisayar ve internet uygulamalarına alışmış olmamasının etkili olduğu görülmektedir. Çalışanların direnç gösterme nedenlerinden biri de yüzyüze iletişim eksikliğidir. E-öğrenme eğitimlerine katılan kişiler sınıf eğitimleri ile karşılaştırıldığında kendilerini yalıtılmış ve yalnız hissedebilir ve bu durum motivasyonun düşmesine neden olabilir (Nemli, 2004).

Forrester Analyst Grup tarafından yapılan bir araştırmada e-öğrenmenin önündeki engeller (Seth, 2003).

- Etkileşim eksikliği (%56),
- Kültürel direnç (%41),
- Bant genişliği (%36),
- Yatırımların geri dönüşündeki ölçümleme ve sıkıntılar (%8),
- Tarayıcı problemleri (%5),
- Güvenlik duvarları (%3),
- Standartların olmayışı (%3) olarak sıralanmıştır.

E-öğrenme ile eğitimin dezavantajları şu şekilde sıralanabilir (Özdil ve Çelik, 2006), (Odabaş, 2003).

- Ders materyallerinin iyileştirilmesi maliyetlerinin yüksek oluşu,
- Fiziksel iletişime imkan vermemesi,
- Labaratuar ortamında olması gerek uygulamalarda e-öğrenme metodu ile zorluk yaşanması,

- Teknolojik ve eğitimci desteğine ihtiyaç duyulması,
- Teknik arızaların bazen çok fazla zaman alması,
- Katılımcılar için sosyal ortam oluşturamaması,
- Beceri ve tutum yönelik kazanımlarda etkin olmaması,

3.4. E-Öğrenmenin Tarihsel Gelişimi

Dünyada ilk uzaktan eğitim uygulamasının “*mektup*” yöntemiyle, Isaac Pitman tarafından başlatıldığı kabul edilmektedir. Pitman mektupla stenografi eğitimi vermiştir. Almanya’da 1856 yılında Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid tarafından kurulan ve Langenscheid adıyla öğretim malzemeleri yayınlayan Langenscheid Dil Okulu, ilk örgütlü uzaktan eğitim hizmeti olarak kabul edilmektedir. 1870’li yıllarda Illinois Wesleyan Üniversitesi lisans ve yüksek lisans alanlarında başarılı bir evde öğrenim programı başlatmıştır. 1914 yılında çıkarılan bir yasa ile ABD’de uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması geliştirilmiştir (Yalçınkaya, 2006).

Yıllara göre uzaktan eğitim uygulamaları aşağıda gösterilmiştir.

Yıllara Göre Uzaktan Eğitim Uygulamaları (Demircan, 2006).

- 1837 İngiliz eğitimci Sir Isaac Pitman postayla stenografi öğretmiştir.
- 1852 Kardeşi Benn Pitman onun yöntemini 1852’de A.B.D.’ne tanıtmıştır.
- 1870 Illinois Wesleyan Üniversitesi başarılı bir evde öğrenim programı başlatmıştır.
- 1882 William Rainey Harper Chautauqua, New York’ta bir mektupla öğrenim programı geliştirmiştir.
- 1883 New York Ithaca’da bir “Mektupla Öğretim Üniversitesi” kurulmuştur.
- 1915 Madison, okullarının mektupla öğrenim kurslarını yönetmek için Wisconsin’de ulusal yüksek öğrenim birliğini (NUCEA) kurdu.
- 1926 Federal programlarının en büyüğü ABD Air Force Extension Course Institute’dür. 450 binden fazla öğrenciye 400’den fazla mesleki, akademik ve genel kurs vermekteler.

- 1934 Radyo, uzaktan eğitimde kullanılmış ve TV üzerinden eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalar 1963 'te tamamlanmıştır.
- 1969 The British Open University kurulmuştur.
- 1978 İlk Bulletin Board System (Bülten Panoları) kuruldu.
- 1982 The National University, 40 enstitü arasında bir telekonferans ağı kullanıldı.
- 1985 National Technological University, uydu üzerinden akredite edilmiş sürekli eğitim kursları açtı.
- 1989 Phoenix University tarafından, bilgisayar kullanılarak açılacak ilk on-line programlar teklif edildi.
- 1991 Tim Bemers Lee, www'ı geliştirdi.
- 1999 A.B.D. Eğitim Bakanlığı, uzaktan eğitim demo programını 2. kademe pilot okul üzerinde başlattı.

3.4.1. Türkiye’de E-Öğrenme

Ülkemizde e-öğrenme uygulamalarının 2000’li yılların başından itibaren gelişme gösterdiği görülmektedir. Özellikle uluslararası ortaklar ile çalışan işletmelerde ve bilişim sektörü gibi eğitimin büyük önem kazandığı sektörlerde bu uygulamalardan sıkça yararlanıldığı görülmektedir.

Türkiye’deki ilk e-öğrenme örneği 1999 yılında başlatılan Turkcell Sanal Sınıf uygulamasıdır. Bu projede sanal sınıf ve ayrı zamanlı e-öğrenme modeli birlikte uygulanmıştır. Proje şu anda Turkcell LearnLand adı ile Turkcell ve grup şirket çalışanlarına hizmet sunmaya devam etmekte, onlarca farklı konuda e-öğrenme içeriği sunmaktadır (Baltaş, 2009).

Aynı yıl içinde ilk adımları atılan bir diğer e-öğrenme uygulaması ise, Garanti Bankası ve Doğuş Grubu şirketlerine e-öğrenme içerikleri sunan Humanitas Sanal Eğitim Merkezi olmuştur. Türkiye’de ilk eğitim yönetim sistemi yazılımı uygulaması içeren e-öğrenme projesi olarak, on binlerce adam x saat e-öğrenme uygulaması ile en kapsamlı proje olmuştur. Halen Garanti Sanal Eğitim adıyla hizmet sunmaktadır (Baltaş, 2009).

Ülkemizde e-öğrenme için ilk yatırım yapan şirketlerden biri de Koç Bryce’dir. Şirketin eğitimine katılanlar senkron sistemle eğitimciyi canlı olarak

ekranda görerek kameraları varsa aynı anda eğitimciyle iletişim kurabilmektedir. Kendisi için hazırlanan bilgilere web üzerinden ulaşan katılımcı, sorularını da eğitimciye aynı yoldan iletebilmektedir (Taşkın, 2001).

Şekil 3.2 Koç Holding Sanal Kampus
(Kaynak: <http://www.kocbryce.com.tr>, 2006)

Kobiline

Şekil 3.3 Koç Bryce Sanal Kampus
(Kaynak: <http://www.kocbryce.com.tr>, 2006)

Ülkemizde de 2000’li yıllardan itibaren internetin tabana hızlı ve güçlü bir şekilde yayılması ve toplumdaki bilgisayar okur-yazar oranındaki artış ile birlikte e-öğrenme de kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde 85 üniversitede açık öğretim ve uzaktan eğitim programı uygulanmaktadır. Bu programlar kapsamında 1.5 milyon e-

öğrenme kullanıcısı online eğitim almaktadır. Ülkemizde e-öğrenme pazarı hızla büyümektedir. Genç nüfusumuz sayesinde de Türkiye'nin, e-öğrenme konusunda büyük bir potansiyeli bulunmaktadır.

3.4.2. Dünyada E-Öğrenme

E- öğrenmeye küresel ölçekte bakıldığında 1998 yılında kullanılmaya başladığını görmekteyiz. E-öğrenme pazarının % 70'i ABD ve Avrupa ülkeleri elinde olduğu görülmektedir.

ABD'de bulunan eğitim kurumlarının % 80'ine yakını e-öğrenme ile eğitimi kullanırken Japonya, Çin gibi Asya ülkelerinde de ciddi bir yaygınlaşma olduğu gözlemlenmiştir. Vietnam ve Malezya e- öğrenme çalışmaları ve materyalleri konusunda en hızlı büyüyen pazarlardır. Dünyada e-öğrenme pazarının hacminin 2015 yılında 107 milyar dolar olduğu; 2018 yılında 169 milyar dolar olduğu, 2019 yılına gelindiğinde ise tüm üniversite öğrencilerinin % 50'sinin online eğitim alması öngörülmektedir (Forman, 2002).

IDC (International Data Corporation)'nin raporuna göre, ABD'de e-öğrenme pazarına 2002 yılında 2.2 milyar \$ yatırım yapılmıştır. Ayrıca, ABD'de orta öğretim ve yükseköğretim seviyesinde eğitim veren kurumların e-öğrenme ile eğitim devam etme konusunda yaygınlaşma olduğu dikkat çekmektedir. Okulların uzaktan eğitim programlara devan edebilme imkanı sunmaktadır (Forman, 2002).

Peterson'un Kolej Kılavuzu'ndaki kolejlerden 93 tanesi, 1993 yılında online eğitim sunarken, 1997'de online eğitim sunan kolej sayısı 800'e ulaşmıştır (Pituch ve Yao-kuei, 2004). Diğer yandan, ABD'deki trend, 1998 yılında % 31 olan elektronik öğrenme oranının, 2007 yılında % 90'a ulaştığını göstermektedir (Forman , 2002).

4. DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER

Bu bölümde kendine güven, bilgisayara karşı olumsuz tutum ve bilgisayar endişesinin e-öğrenme ile eğitime devam etme niyetine olan etkileri ele alınmıştır.

4.1. Kendine Güven'in, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki

Bilgisayarlar ve internet teknolojileri ile eğitim-öğretim verilmesi ile ilgili ulusal literatür incelendiğinde ise çalışmaların oldukça az ve yetersiz olduğu görülmektedir. Yapılan ilk çalışmaların bilgisayar tutum ölçeği geliştirme (Bozdoğan & Uzoğlu, 2012), tablet bilgisayarlar hakkında fen ve teknoloji öğretmen ve öğretmen adaylarının düşüncelerini tespit edilmesine dair araştırmalar (Uzoğlu & Bozdoğan, 2012; Daşdemir, Uzoğlu, Cengiz & Bozdoğan, 2012) olduğu görülmektedir. Ülke bazındaki bu araştırmalardan sonra ise tablet, bilgisayar ve internet takviyeli fen ve teknoloji dersine yönelik öğrenci velilerinin tutumlarını belirlemeye (Balcı ve Kenar, 2013) yönelik çalışma yapılmıştır.

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanımına ihtiyacın hat safhada olduğu 21. Yüzyılda bu teknolojik materyelleri kullanabilmenin maddi ve manevi maliyetlerine de katlanmak gerekmektedir. Özellikle manevi maliyeti olarak ifade etmeye çalıştığımız kısma her birey için farklılık arz etmektedir. Çünkü her bireyin bilgisayar ve internet teknolojilerine ve bunlar ile alakalı materyallere bakış açısı, kullanımını öğrenebilme hızı aynı değildir. Kısaca bilgisayar ve ya internet okuryazarlığı diye tanımlanan bu durum bazen kişileri zor bir duruma sokabilmektedir.

Bazı insanlar bunları kullanırken sıkılmakta, hatta ihtiyacı olacağı düşüncesinden bile rahatsızlık duyduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerine karşı oluşan bu durum literatürde bilgisayar fobisi, bilgisayar kaygısı, internet okuryazarı olmama gibi çok farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bu duygunun oluşmasının alt yapısında; bilgisayara zarar vermek korkusu ile temasdan dahi kaçınmak, bilgisayar kullanımı daha iyi olan kişilerden çekinmek, mahcup olma duygusu, başarısız olmaktan korkmak gibi birçok sebep

bulunmaktadır. Bütün bu sayılan sebepleri içine alacak şekilde ortak bir ifade olarak bilgisayar ve internet kullanımında kendine güvensizlik kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Bilgisayar ve internet teknolojileri ve materyalleri e-öğrenme ile eğitimin temelini teşkil etmektedirler. E-öğrenme ile eğitim yapabilmek için belirli bir seviyede internet okuryazarı olmak bu hususta bireyin kendine güven duyması gerekmektedir. E-öğrenme ile eğitimde internet ve ağ bağlantıları ile sisteme girilebildiği, eğitmenin uzaktan anlatım yapması, ödev ve çalışmaların bilgisayarda hazırlanarak gönderilmesi, eğitim takip sürecinin bilgisayar ve internet ile yapılması dolayısıyla e- öğrenme ile eğitim alacak olan kişilerin bu hususta kendine güveninin bulunması en önemli şarttır. Tablet, bilgisayarlar ile yapılan eğitimlerin öğrencilerin derse olan ilgilerini artırdığını, bu şekilde verilen sanal eğitim motivasyonun sağlandığı, verilen eğitimde öğreticiye kolaylık sunduğunu göstermiştir (Derting & Cox, 2008).

Türk (2012) tarafından 93 öğretmen ile yapılan çalışmada öğretmenlerin ders anlatırken bilgisayar ve internet teknolojilerini ne denli kullandıkları araştırılmıştır. Öğretmenlere ders anlatımında bilgisayarı ne sebeple kullandıkları, hangi programları kullandıkları, kullandıkları bu teknolojinin kaynağının ne olduğu ve bu teknolojileri kullanırken yardım alıp almadıkları, bu şekilde ders anlatımında kendilerine güvenip güvenmedikleri sorulmuştur. Araştırma sonucunda yapılan analizlere göre öğretmenlerin %65.59'u derslerinde bilgisayar ve internet tabanlı teknoloji kullanma konusunda kendilerini güvenirken, %34.4'ü güvenmemektedir. Kendine güven duymayanların da ileri sürdükleri sebeplere baktığımızda %71.88'i ise "okullardaki teknolojik yetersizlikleri", %9.38'i ise "ders süresinin azlığı", %12.5'i ise "bilgisayar ve internet okuryazarlığı konusunda yetersizlik" olarak görülmektedir.

Forssell (2011) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin bilgisayar ve internet teknolojilerini kullanımına özgü kendilerine olan güvenleri ile öğrencilere yönelik teknoloji kullanımına dair özgüvenleri ve teknoloji ile uyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma anket metodu ile bilgisayar sertifikası bulunan 307 öğretmen ile yapılmıştır. Hazırlanan ankette öğretmenlerin okulda ne sıklıkta bilgisayar kullandıkları, özel hayatlarında ne sıklıkta bilgisayar kullandıkları, okullarındaki teknolojik yeterliliğe ve eğitim-öğretime katkı sunacak online kaynaklara ilişkin sorular bulunmaktadır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin bilgisayar ve internet teknolojilerindeki yenilik ve değişimlere karşı gösterdikleri uyum ve başarı ile bu

teknolojilerin eğitim-öğretim için kullanmalarındaki uyum ve başarının aynı derecede olmadığı gözlemlenmektedir. Ayrıca teknoloji entegrasyonuna ilişkin kendilerine güvenin öğrencilerin sınıfta bilgisayar kullanımı ile de alakalı olduğu neticesine varılmıştır. Yaş, kıdem, cinsiyet, sınıf düzeyleri, konu alanları ve öğrenci popülasyonları açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre eğitimcilerin teknoloji kullanımına dair kendilerine olan güvenlerinin artırılması ile eğitim ve öğretimde de teknoloji entegrasyonuna pozitif bir etki yapacağı ifade edilmiştir.

Anlatılan bu durumlarda zafiyet gösteren, kendini ifade edemeyen kısaca kendine güven duyamayan bireylerin e-öğrenme ile eğitim almaları, alsalar dahi bu eğitime devam etmeleri, neticede de eğitim sürecinin başarılı bir şekilde sona ermesi mümkün olmamaktadır. İster istemez bireyde bir süre sonra bıkkınlık, eğitimden haz alamama, eğitime son verme ..vs gibi duygular oluşmakta, neticesinde de e-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti ortadan kalkmaktadır. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H1: Kendine güven, E-öğrenmeye Devam Etme Niyetini Pozitif Yönde etkiler.

4.2. Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum'un, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki

Günümüzde bilim ve teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler ve değişimler tüm kurumların gelişmesine ve yeniden yapılanmasına sebep olmuştur. Bilgi toplumu olma yolunda ilerleme gösteren toplumlar, eğitim sistemlerini bu değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilmek için bilgi teknolojilerinden yararlanmaya başlamışlardır.

Bilgi toplumunda eğitim sistemi, öğrencilerin bilgi ve değer üretebilen, ürettiği bilgiyi kullanabilen ve paylaşabilen, bilgisayar ve internet teknolojilerine uyum gösterebilen iyi bireyler olarak yetiştirmelerini hedeflemektedir (Öğüt vd., 2004).

Yaşadığımız dünyada eğitim sadece okul çağında bulunan öğrenciler için değil her yaştan birey için eğitim ve öğrenme ihtiyaç haline gelmiştir. İş dünyası çalışanların gelişimi ve değişimi için, hizmet kalitelerinin artması için çalışanlarına zaman zaman hizmet içi seminerler adı altında muhtelif eğitimler vermek

istemektedirler. Bu sebeple farklı alanlarda eğitim alan bireylerin sayısında hızlı bir artış söz konusudur. Bu artış sebebiyle de artması, eğitimci adedi ile eğitim almak isteyen birey adedi birbirine yetmemesi, bilginin de çok fazla olmasından kaynaklı karmaşık bazı durumlar sorun teşkil etmektedir. Ancak yaşanan bu sorunlara rağmen eğitim almaya rağbet her geçen gün artmış, bireyleri en kısa zamanda ve ihtiyaç duydukları anda eğitim alma imkanı aramaya yönlendirmiştir. Bu ihtiyaçlar da bireysel eğitimi gerekli hale getirerek bilgisayar ve internet teknolojilerinin eğitimde kullanılmasını zaruri hale getirmiştir (Uşun, 2000). Bunların tamamında bireylerin kendi kendilerine eğitim metodlarının çatı ismi olan e-öğrenme ile eğitime devam etme konusunda bilgisayara karşı olan tutumlarının gözden geçirmelerine neden olmuştur.

E-öğrenme ile eğitimin verildiği digital ortamlardaki bilişsel süreç ile bu süreci etkileyen tutumlar arasında yakın bir ilişki mevcuttur. Bireylerin bilişsel stillerinin, bilgisayara karşı olan tutumlarına olan etkisini tespit etmek e-öğrenme ile eğitim için çok açıdan önemlidir. Eğitim açısından bilgisayara karşı olumlu tutum geliştirmek öğrencilerin e-öğrenme ile eğitime devam etme niyetini ve bu alandaki başarısını olumlu yönde etkileyecektir (Altun, 2003)

Eğitimciler arasında yapılan bir çalışmada, eğitimcileri eğitim ve öğretim teknolojileri yönünden yeterliliklerini araştırmıştır. Araştırma 137 eğitime anket metodu uygulanarak yapılmıştır. Anketlerin sonucu olarak, geleneksel eğitim-öğretim materyellerinin orta seviyede; yeni teknolojilerin ise çok az seviyede kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bayan eğitimcilerin kitap, fasikül vb. yazılı ders materyellerini, erkek öğretmenlerin ise bilgisayar ve internet tabanlı eğitimi daha fazla tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bununla beraber öğretmenlerin görev süreleri arttıkça ve kıdemleri arttıkça ders materyeli kullanma temayülü azaldığı ve eğitim düzeyi arttıkça teknolojik materyal kullanma nisbetinin arttığı görülmektedir (İşman, 2002).

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin; öğrenme ve öğretme ile ilgili bütün faaliyetlerde kullanılması “e-öğrenme, bilgisayar destekli eğitim” gibi isimler ile ifade edilebilir. olarak tanımlanabilir (Demirel vd., 2001). Bu şekilde verilen eğitimde, eğitim ve öğretimin kalitesini arttırmak ve kalıcılığı sağlamak için etkinlikleri sırasında eğitimi bilgisayardan yararlanmak kaçınılmazdır (Yanpar ve Yıldırım, 1999)

E-öğrenme ile eğitimin efektif bir netice sağlaması için eğitmen ve uzmanların bilgisayar ve internet teknolojilerine karşı pozitif bir tutuma sahip olmaları ile mümkündür. Bu sebeple eğitimci adaylarının bilgisayar destekli eğitime ilişkin tutumlarının belirlenmesinde kullanılabilecek ölçeklerin geliştirilmesi için birçok çalışma ve araştırma yapılmaktadır (Arslan, 2006)

164 okul öncesi çocuklara eğitim veren eğitimcilerin bilgisayara karşı tutumunu araştırmıştır. Araştırma neticesinde anaokulu ve kreşlerde görev yapan öğretmenlerin bilgisayara karşı tutumlarının genel olarak müsbet olduğu, öğretmenleri yaşları arttıkça bilgisayara karşı tutumun olumsuz olduğu ve genç öğretmenlerin tutumunun daha olumlu olduğu, bilgisayar deneyimine sahip olanların daha olumlu tutuma sahip olduğu, evinde bir bilgisayara sahip olanlarla olmayanların arasında tutum yönüyle herhangi bir fark olmadığı gözlenmiştir (Erkan, 2004).

Üniversite birinci sınıfa devam eden 143 öğrencini psikoloji dersini, bilgisayar takviyeli bir eğitim metodu ile almak istemelerine ilişkin tavırları ve bu bilgisayar tutumları ile öğrencilerin bilişsel stilleri arasındaki ilişki araştırılmıştır (Abouserie ve Moss, 1992). Araştırmada, alana bağlı öğrencilerin, alandan bağımsız öğrencilere kıyasla bilgisayar destekli eğitime daha çok rağbet ettikleri ve böyle bir eğitime devam etme niyetinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu gözlem, alan bağımlı öğrencilerin detaylandırılmış bilgiye ulaşma temayüllerini ve organize edilip kendilerine sunulan materyali, kendilerine göre yeniden organize etmek yerine olduğu gibi kullanma eğiliminde oldukları varsayımını desteklemektedir (Thompson, 1988, Witkin, Moore, Goodbnough, Cox vd, 1977).

Öğrencilerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde gerekli olan öğretim metodlarında genellikle klasik eğitim metodu olan öğretmen odaklı metodu tercih etme temayülü gösteren eğitimcilerin, bilgisayar ve internet teknolojileri tabanına dayanan eğitim metodu ve materyellerinin gayretli olmaları gerekmektedir. Eğitimcilerin bunun ötesine geçip, “*bilgisayar destekli eğitim*” ile “*bilgisayar temelli eğitim*”i ayırt edebilmeleri, bilgisayarı ve interneti sadece slayt yapma ve sunma gayesinin ötesinde simülasyonlar, programlı öğretim modülleri, e-öğrenme uygulamaları, interaktif çalışmalar vb. yapabilecek pedagojik formasyona sahip olmaları gerekir. Bu formasyona sahip olan öğretmenlerin, teknolojiye ve teknolojinin öğrenme ortamlarında kullanımına yönelik olumsuz tutum ve algıya ve önyargıya sahip olma ihtimallerinin düşmesi beklenir. Bu bakımdan, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının yetiştirilmesi sürecinde, bu formasyonun

içinde yer alan tutum gibi bireysel özellikleri de dikkate almak gerekir (Berkant, 2013). Bu bilgiler ışığında aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H2: Bilgisayara karşı olumsuz tutum e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.

4.3. Bilgisayar Endişesi'nin, E-Öğrenme ile Eğitime Devam Etme Niyeti Arasındaki İlişki

Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki aktüel gelişmeler, öğrencilerin bu teknolojileri yakinen takip etmeleri, e-öğrenme ile eğitim almalarını ve öğretim sürecini müsbet manada etkilemiştir. Eğitimci ve öğretmenler için de ders içeriklerinin zenginleşmesine imkan sunmuştur. Bu ortamlar sayesinde ders materyallerine erişim her an sağlanmakta, katılımcılar arası iletişim, işbirliği, fikir paylaşımı ve interaktif bir eğitim mümkün olmaktadır (Romero ve Ventura, 2013).

Eğitmenler ödev ve test gibi etkinlikleri çevirim içi olarak hazırlama, öğrencilere uygulama, aynı zamanda öğrencilerin sistemdeki hareketlerini izleyebilme imkanlarına sahiptirler. E-öğrenme ortamları, kayıt tutabilme veri depolayabilme özellikleri ile klasik sınıf ortamından farklı olarak son yıllarda yaygın olarak tercih edilmektedirler (Siemens ve Long, 2011).

Ancak sanal öğrenme ortamlarının sunmuş olduğu bu gelişmiş imkanlara rağmen, ortamlara ait tüm bileşenlerin yeterince kullanılmadığı görülmektedir (Kışla vd., 2014).

Araştırmalar öğrencilerin sanal öğrenme ortamlarındaki etkinliklere katılımları ve aktif olarak ortamı kullanımlarının akademik performansları ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler (Casey ve Gibson, 2010).

E-öğrenme ile eğitimi oluşturan bileşenlerde meydana gelebilecek bir eksiklik, öğrenme sürecini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu sebeple öğrenme sürecinin efektif ve daimi olabilmesi için gerekli olan unsurların göz önünde bulundurulması, öğrenci motivasyonuna mani olan olumsuz faktörlerin izalesi gerekmektedir. E-öğrenme ile eğitimdeki olumsuz faktörler genel olarak öğrenenlerin e-öğrenme ile eğitime karşı kendine güven, tutum, endişe, direnç ve motivasyon eksiklikleri ile ilgili olduğu görülmektedir (Semerci ve Keser, 2013), (Murray D, 2001).

Çağıltay ve diğerleri (2001) “Öğretimde Bilgisayar Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmada Türkiye’deki öğretmenlerin bilgisayarı ne şekilde kullandıkları ve öğretimde bilgisayar kullanımına karşı olan tutumlarının ne olduğuna dair tespit yapmayı hedeflemişlerdir. Araştırma verilerinin Ankara, İstanbul ve Denizli şehirlerinden rastgele seçilen 25 okulda 202 öğretmenin düşünceleri alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre büyük oranda öğretmenler, bilgisayarların ve internet tabanlı eğitimin eğitim-öğretim sürecinde faydalı olacağı kanaatine sahip iken, çok az bir kısmının bu tarz eğitim için kaygıları olduğu görülmüştür. Bu kaygılarını da, bilgisayarı aktif bir şekilde kullanabilecek yeterliliğe sahip olmamaları, okullarında ve sınıflarda کافی derecede bilgisayar bulunmaması, bu şekilde verilen eğitim programının uygun olmaması ve bu tarzda verilecek bir eğitim için kullanılacak program, simülasyon ..vs için yeterince eğitilmemiş olması gibi sebepleri ileri sürmektedirler. Ayrıca araştırmaya katılan eğitimcilerin çoğu, bilgisayar ve internetin eğitim süreçlerinde daha aktif kullanımı hususunda çok fazla direnç göstermedikleri görülmüştür.

E-öğrenme ile eğitim hakkında yeterli düzeyde bilgisi olmayan bireylerin, bu eğitim metodu hakkında birtakım endişe ve peşin hükümlü olabileceği belirtilmiştir. Böylelikle katılımcılar ne yapacaklarının farkında olamayarak, e-öğrenme ile eğitimi ve eğitim materyellerini doğru bir şekilde kullanamamakta, faydalarının farkında olamamakta hatta eğitimden endişe duymaktadırlar. Öğrencilerin zamanı yönetememeleri, mesuliyetlerinin farkında olmamaları, bilgisayar ve internet okuryazarlığı noktasında problem yaşamaları, değişik bir öğrenme metodu ile eğitim almaları, bu metoda ve eğitim ortamına karşı bir direnç oluşturmaları, aktif bir iletişim kuramamaları, teknoloji endişesi, teknik altyapı, uzman olmayan eğitimcilerin gibi hususlar öğrenci ve katılımcıları e-öğrenme ile eğitim hakkında endişe duymaya iten nedenlerdir (Australian Flexible Learning Framework, 2007).

Eğitim ortamlarının çok iyi bir şekilde hazırlanması bir yana, öğretimin başarı ile sürdürülebilmesi için, eğitime mani olan hallerin ortadan kaldırılması ve hangi bileşenlerin kullanımında aksaklık yaşandığının bilinmesi gereklidir. Ayrıca e-öğrenime ile eğitime katılan bireylerin öğrenme faaliyetlerini yönetme ve sorumluluklarının farkında olmaları motivasyonlarının ve başarılarının artmasına destek olduğu görülmektedir (Mansouri, 2003).

Bu bilgiler ışığında aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H3: Bilgisayar endişesi e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, örneklemin sahip olduğu özellikler, kullanılan ölçüm araçları ifade edilecektir. Spss pogramı ile yapılan analizlerin (faktör analizi, güvenilirlik, korelasyon, regresyon) sonuçları sunulacaktır. Son olarak araştırmanın bulguları ile yönetici ve araştırmacılara tavsiyelere yer verilecektir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın amacı, demografik veriler, araştırma anketinin hazırlanması ve verilerin toplanması, verilerin analizi, hipotezleri analiz gayesiyle yapılan korelasyon analizleri ve tamamlayıcı istatistikler ile regresyon analizleri neticesinde hipotezlere dair tespit edilen bulgular olmak üzere tezin hazırlanılması ve uygulanması ile ilgili aşamalar hiyerarşik bir şekilde içerisinde sunulmuştur.

Bilgi toplama yöntemi olarak anket sisteminden faydalanılmıştır. Anket formunda sırasıyla, demografik özellikler, bilgisayara karşı tutum, bilgisayar endişesi, kendine güven, e-öğrenme ile eğitime devam etme niyetine ilişkin sorular yer bulunmaktadır. Çalışma, devlet ve özel üniversitelerinde okuyan ve KYK ve özel öğrenci yurtlarında barınan, 20 farklı alanda eğitim gören 300 kişiye anket formu ulaştırılmış ve geri dönüş sağlanan 148 anket ile analizler yapılmıştır.

5.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğrenci yurtlarında kalan üniversite öğrencilerinin E-Öğrenme ile eğitimi tercih etme niyetinin araştırılması; kişinin kendine güveni, bilgisayara karşı tutumu ile bilgisayar endişesi gibi öncüllerin, e-öğrenmeye ile eğitimi talebe ilişkin pozitif veya negatif etkilerini araştırmaktır.

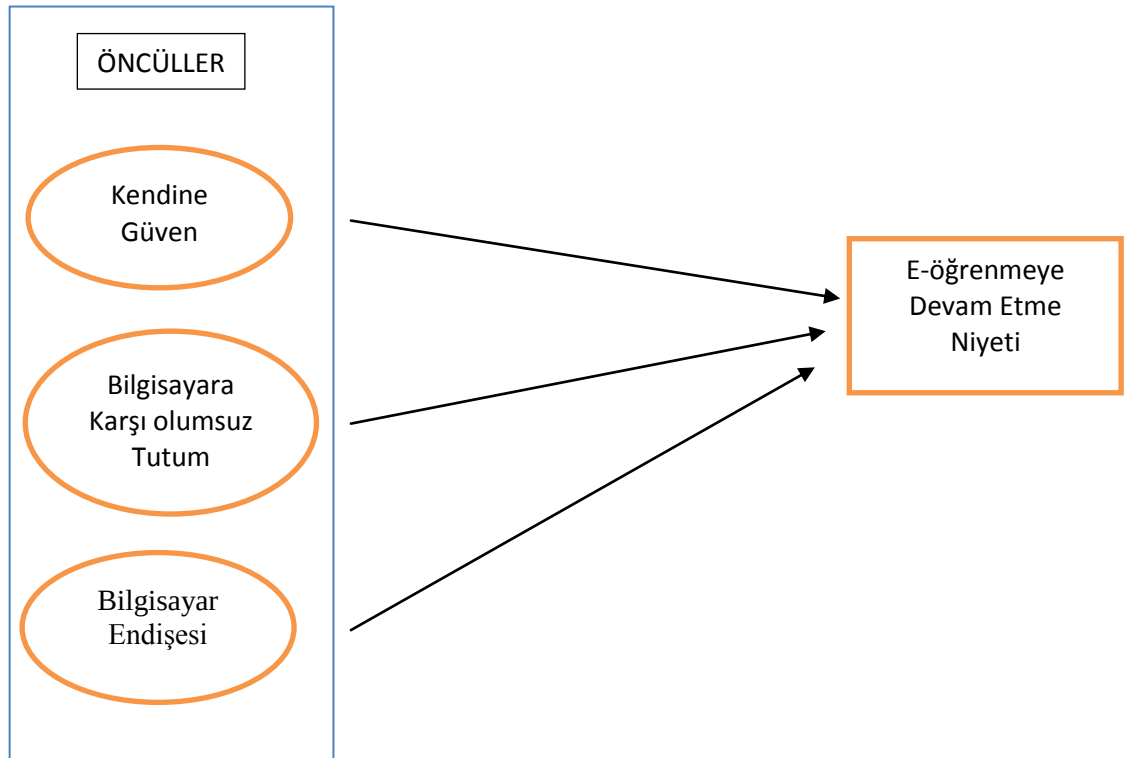
Herşeyin hızla geliştiği ve değiştiği günümüz dünyasında alınan eğitimde farklılıklar ve bazı beklentilerin oluşması da kaçınılmazdır. Öğrencilerin bir kısmı, geleneksel eğitimin ve eğitim materyallerinin dışında örneğin; istedikleri gün ve saatte, istedikleri mekanda, arzu ettikleri kişilerden, aynı ders ve konuyu tekrar ..vb şekillerde eğitim almak istemektedirler.

Bu tezin nihai hedefi Kyk ve özel öğrenci yurtlarında barınan devlet ve özel üniversitelere devam eden üniversite öğrencilerinin e-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti ile daha etkin bir şekilde bilgiye ulaşmaları, daha hızlı ve kolay öğrenme gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan unsurların neler olabileceğini tespit hususunda çalışma yapmaktır.

Özel öğrenci yurtlarında kalan, devlet ve özel üniversitelere devam eden Lisans (%73,6) , Önlisans (%14,2), Yüksek lisans (% 8,1), Doktora öğrencisi (%4,1) olmak üzere 20 fakülte ve 5 enstitüde eğitim gören 148 öğrenciden anket formu toplanmıştır.

5.1.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Aşağıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere (Şekil 5.1.), çalışmada Kendine Güvenin, Bilgisayara Karşı Tutumun ve Bilgisayar Endişesi e-Öğrenme ile eğitime devam etme niyetlerine olan etkileri ve birbirleriyle ilişkileri incelenmiştir.

Şekil 5.1 : Araştırmanın Modeli

Araştırmamızın hipotezleri aşağıda sıralanmıştır.

H1: Kendine güven, E-öğrenmeye Devam Etme Niyetini pozitif yönde etkiler.

H2: Bilgisayara karşı olumsuz tutum e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.

H3: Bilgisayar endişesi e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.

5.1.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Anketlerin Hazırlanması

Bilgisayara karşı olan olumsuz tutumu ölçümlemek üzere, Gattiker ve Hlavka (1992) tarafından geliştirilen ölçek araştırmada kullanılmıştır. Tek boyut ve 5 ifadeden oluşmuştur.

Bilgisayar endişesi için Barbeite and Weiss (2004) tarafından geliştirilen ölçek araştırmada kullanılmıştır. Tek boyutta 4 ifadeden oluşmuştur.

İnternet özyeterliliğini ölçmek için Joo vd (2000), tarafından geliştirilen ölçek araştırmada kullanılmıştır. Tek boyutta 11 ifadeden oluşmuştur.

E-öğrenme ile eğitime devam etme niyetine olan tutum için Webster and Hackley (1997) tarafından geliştirilen ölçek araştırmada kullanılmıştır. İki boyutta 6 ifadeden oluşmuştur.

Özgün ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde bu boyutların ve maddelerin sıralanışına ve miktarına sadık kalınmıştır. Bu araştırmada uygulanan anketlerin cevaplandırılmasında (Bilgisayara karşı olumsuz tutum, Bilgisayar endişesi, E-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti) 5’li Likert tutum ölçeği (1-kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4- Katılıyorum 5- Kesinlikle katılıyorum) kullanılmıştır. İnternet özyeterliliğini ölçüm için değerlendirilmesinde ise, yine 5’li Likert ölçeği kullanılmış olup, değerlendirme seçenekleri şu şekildedir: 1- Kendime Asla Güvenmiyorum , 2- Kendime Güvenmiyorum, 3- Kararsızım, 4- Kendime Güveniyorum ve 5- Kendime Kesinlikle Güveniyorum. Söz konusu Anketin tüm soruları, Ek-1’de verilmiştir.

Ankette yer alan söz konusu ölçeklerin oluşturulması için geniş bir alan araştırması yapılmış olup taramalarda kaynakların güncel ve uluslararası platformlarda genel kabul görmüş olmasına dikkat edilmiştir. Kullanılan ölçekler ise

değişkenlerin teorik ve operasyonel anlamlarına uygun olarak ifade edilerek geçerlilik ve güvenilirlikleri, daha önceden yapılan çalışmalarda onaylanmış sorulardan oluşturulmuştur.

Anket formunun giriş bölümüne anketin amacı, hedefi, içeriği ve sosyal ve bilimsel yararına ilişkin bir metin yazılmıştır. Ayrıca anketi dolduranlara cinsiyet, öğrenci olduğu program, eğitim aldığı alan ve üniversitede kaçınıcı yılı olduğu sorulmuş olup isim ve soyisim alınmamıştır. Böylece ankete olan güvenin artması hedeflenmiş ve anketin geçerliliği kuvvetlendirilmiştir. Özen gösterilen başka bir husus da bütün soruların açık uçlu olarak hazırlanmasıdır. Böylelikle anketi dolduranların lüzumundan fazla zaman ayırması ve soruları cevapsız bırakmamasına yardımcı olunmuştur.

5.2. Verilerin Analizi ve Bulgular

Çalışma, devlet ve özel üniversitelerinde okuyan ve KYK ve özel öğrenci yurtlarında barınan 20 farklı fakültede eğitim gören 149 kişiden anket toplanmış olup dataların analizinde SPSS (Statistical Packag for the Social Sciences) istatistik paket programı kullanılmıştır.

Anket formunu dolduranların demografik frekans tabloları, güvenilirlik testleri, değişkenlerin ortalamaları ve bunlar ile beraber standart sapmalarını da kapsayan korelasyon analizi, ile demografik analizler yapılmıştır. Hipotezler, korelasyon analizinde çıkan sonuçlar çerçevesinde test edilmiş olup desteklenme/desteklenmeme durumları çalışmada etraflıca paylaşılmıştır.

Bu çalışmadaki analizler sırasıyla aşağıda anlatılmıştır.

5.2.1. Örneklem Gruba Dair Demografik Göstergelere İlişkin Bulgular

Örneklem gruba dair demografik göstergelere ilişkin bulgular, grubun cinsiyetine, öğrenim gördüğü programa, üniversitede kaçınıcı yılı olduğuna ve hangi alanda eğitim aldığına göre araştırılmıştır.

Ankete katılanların yukarıda zikredilen demografik durumu ifade eden sorulara verdikleri cevaplar neticesinde; devlet ve özel üniversitelerinde okuyan ve KYK ve özel öğrenci yurtlarında barınan öğrencilerin 124'ü (%83,7) erkek, 24'ü (16,2) kadın olduğu ve en küçük katılımcının 17, en büyük katılımcının da 41 yaşında olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların üniversitede 2. yılı olanlar 44 kişi (%29,7), 3. yılı olanlar 40 kişi (%27), 4. yılı olanlar 26 kişi (%17,6), diğerleri 34 kişi (%25,7) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.1: Ankete Cevap Veren Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Yaş	Üniversitede Kaçınıcı yıl
Ortalama	21,8986	2,9054
Std. Sap.	3,39816	1,58367
Minimum	17,00	1,00
Maximum	41,00	13,00

Tablo 5.2 : Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	24	16,2
Erkek	124	83,8
Toplam	148	100,0

Tablo 5.3 : Örneklem Grubunun Üniversitede Kaçınıcı Yılı Olduğuna Göre Dağılımı

Kaçınıcı yıl	Frekans	Yüzde
1,00	22	14,9
2,00	44	29,7
3,00	40	27,0
4,00	26	17,6
5,00	10	6,8
6,00	4	2,7
9,00	1	,7
13,00	1	,7
Toplam	148	100,0

Araştırmaya katılan çalışanların eğitim durumlarına göre dağılımı incelendiğinde % 4,1'i doktora, %8,1'i yüksek lisans, % 73,6'sı lisans, % 14,2'sinin

de önlisans öğrencisi olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmaya katılan çalışanlar arasında en çok lisans mezunu bulunmaktadır (Tablo 5.4).

Tablo 5.4 : Örneklem Grubunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Program	Frekans	Yüzde
Doktora	6	4,1
Yüksek lisans	12	8,1
Lisans	109	73,6
Ön lisans	21	14,2
Total	148	100,0

Araştırmaya katılan çalışanların eğitim aldıkları alanlara göre dağılımı incelendiğinde % 24,3'ü mühendislik fakültesinde, % 16,2'ü tıp fakültesinde, % 8,8'i diş hekimliği fakültesinde, % 8,1'i mimarlık fakültesinde, % 8,1'i sağlık bilimleri fakültesinde geriye kalanlarda muhtelif fakültelerde eğitim aldıkları müşahade edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan çalışanlar arasında en çok mühendislik fakültesinde eğitim gören öğrenciler bulunmaktadır.

Tablo 5.5: Örneklem Grubunun Eğitim Alanlarına Göre Dağılımı

Eğitim	Frekans	Yüzde
Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri Fak.	10	6,8
Diş Hekimliği Fakültesi	13	8,8
Eczacılık Fakültesi	5	3,4
Eğitim Fakültesi	9	6,1
Fen Edebiyat Fakültesi	1	,7
Güzel Sanatlar Fakültesi	1	,7
Hukuk Fakültesi	2	1,4
İibf	5	3,4
İlahiyat Fakültesi	8	5,4
Mimarlık Fakültesi	12	8,1
Mühendislik Fakültesi	36	24,3
Sosyal Bilimler Fakültesi	2	1,4
Sağlık Bilimleri Fakültesi	12	8,1
Siyasal Bilgiler Fakültesi	2	1,4
Tıp Fakültesi	24	16,2
Diğer	6	4,1
Toplam	148	100,0

5.3. Faktör Analizi

Faktör analizi (FA), birden fazla bağımlı ve bağımsız değişkenin birbirleri ile olan ilişkilerini beraber düşünerek daha az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenlere ulaşabilmeyi sağlayan çok değişkenli bir istatistik olarak ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmada da bağımlı ve bağımsız değişkenler açıklayıcı faktör analizi ile birlikte değerlendirilmiş olup değişkenler arası ilişkiler ortaya konmuştur. yapıları ve içsel tutarlılıkları incelenmiştir. Tüm ölçekler, Temel Bileşenler Analizi” (Principal Components) yöntemi ve Varimax Rotasyon” tekniği ile hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizinde açıklanan toplam varyans **73,319** olarak bulunmuştur.

Tablo 5.6 : Faktör Analizi

İfadeler	Bileşenler			
	ÖZY	KAY	TUT	NİY
İnternet arama motorlarını kullanabilirim.	,909			
İnternette önemli bilgilerin çıktısını alabilirim.	,898			
"ileri" ve "geri" işlevlerini kullanarak sayfalar arasında geçiş yapabiliyorum.	,898			
İnternette gerekli bir konuda, gerekli bilgileri bulabilirim.	,893			
İnternet programını sonlandırabilirim.	,891			
İnternet araması için doğru arama terimlerini seçebilirim.	,875			
İnternette gerekli materyalleri indirebilirim.	,862			
Tıklayarak istenilen ekranlara bağlantı kurabilirim.	,817			
İstediğim internet ana sayfasına bağlanabilirim.	,787			
Bağlantı sırasında internet bağlantısının kesilmesi ile başedebilirim.	,771			
İnternet programını başlatabilirim.	,688			
Bilgisayarlar beni rahatsız hissettiriyor.		,900		
Bilgisayar kullanmayı denediğimde yılgınlık hissine kapılıyorum.		,889		
Bilgisayarlar beni huzursuz ve şaşkın hissettiriyor.		,883		
Bilgisayarla çalışmak beni çok gergin yapar.		,739		
Bilgisayarla çalışmak sadece bir programlama dili biliyorsanız yapılabilir			,711	
Bilgisayarla çalışırken Psikolojik stres altında hissederim			,680	
Bilgisayarla çalışmak çok zor/ karmaşık.			,632	
Bilgisayarla çalışmak sadece gençler içindir.			,611	
Bilgisayarla çalışmak teknik yetenek gerektirir.			,604	
Sanal öğrenme sistemlerini gelecekte de kullanmaya devam edeceğim.				,889
Başkalarına da sanal öğrenmeyi kullanmalarını şiddetle tavsiye edeceğim.				,884
Açıklanan Toplam Varyans: 73,319				

ÖZY: İnternet Öz Yeterliliği,

KAY: Bilgisayar Endişesi,
TUT: Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum,
NİY: E-Öğrenme Niyeti

Faktör analizi tablosunda (Tablo 5.6) görüleceği üzere; tüm faktör yükleri istenilen 0.50 değerinden büyüktür (Çokluk vd, 2012). Faktörler istenilen boyutlarda olmadığından 5 soru analiz dışında bırakılmıştır (tut5, niy1, niy2, niy3, niy4,). Bunun sonucunda faktörler istenildiği şekilde 4 boyuta ayrılmıştır (Tablo 5.6).

5.4. Değişkenlere Ait Güvenilirlik Analizi

Faktör analizi sonucunda 3 bağımlı ve 1 bağımsız değişken altında bir araya gelen 22 değişken aralarındaki ilişkilerin korelasyon ve regresyon analizleri ile ortaya konup hipotezler teyit edilmeden önce faktör analizi sonuçlarına göre gruplanan sorulara alınan cevaplar ilgili değişkenler olarak birleştirilmiş ve bu gruplamaların güvenilirlikleri analiz edilmiştir. Güvenilirlik, bir değişken içindeki sorular arasındaki ortalama ilişkiyi göz önüne alan ölçümün içsel tutarlılığıdır (Kerlinger, 1986).

Güvenirlilik analizi çalışmasında, faktör analizi neticesinde ölçeklerde yapılan değişiklikler de göz önünde bulundurularak, her bir değişkenin alfa katsayılarına bakılmıştır. Ankette yer alan özy(internet özyeterliliği) sorularının Alpha değeri 0,961, tut(bilgisayara karşı tutum) sorularının Alpha değeri 0,688, kay (bilgisayar endişesi) sorularının Alpha değeri 0,899, e-öğrenmeye devam etme niyeti sorularının Alpha değeri 0,858 olduğu ve bu değerlerin kabul edilebilir değerlerinin üzerinde olduğundan bu ölçekte yer alan tüm sorular analize dahil edilmiştir (Büyüköztürk Ş, 2010). Bu bulgulara göre, aşağıda verilen Tablo 5.7' de ilgili değişkenlerin alfa güvenilirlik katsayısı görülmektedir.

Tablo 5.7 : Güvenirlilik Analizi

	Cronbach's Alpha	Kullanılan Öge Sayısı
Kendine Güven	0,961	11
Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum	0,688	5
Bilgisayar Endişesi	0,899	4
Sanal Öğrenmeye Devam Etme Niyeti	0,858	2

5.5. Korelasyon Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo 5.8'e bakıldığında internet özyeterliliğin artması bilgisayar kaygısını azaltması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($r = -0,184^*$). Öte yandan bilgisayara karşı tutum ile bilgisayar kaygısı arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur ($r = 0,377^{**}$). Son olarakta internet özyeterliliğin artması ile e-öğrenme ile eğitime devam etme niyeti arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur ($r = 0,324^{**}$).

Tablo 5.8 : Korelasyon Analizi ve Tamamlayıcı İstatistikler

	Ort	Standart Sapma	Kendine Güven	Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum	Bilgisayar Endişesi	E-Öğrenme Devam Niyeti
Kendine Güven	4,11	,92	1			
Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum	2,29	,74	-,065	1		
Bilgisayar Endişesi	1,95	,81	-,184*	,377**	1	
Sanal Öğrenmeye Devam Etme Niyeti	3,17	1,09	,324**	-,021	-,086	1

** 0.01 derecesinde anlamlı

5.6. Regresyon Analizi ve Hipotez Testleri

Regresyon analizi, iki ya da daha fazla etmen arasında oluşan ilişkiyi ölçmek için kullanılan analiz tekniğidir. Tek bir değişken kullanılarak analiz yapılıyorsa buna tek değişkenli regresyon, birden çok değişken kullanılıyorsa çok değişkenli regresyon analizi olarak isimlendirilir (Rawlings 1988). Tablo 5.9'da yer alan regresyon değerleri hipotezlerde ileri sürülen ilişkilerin test edilmesi için kullanılmıştır.

Model-1'de anlamlı ($F: 5,672$; $p: ,000$) olup R^2 değeri 0,087 olarak bulunmuştur. Modeldeki bağımsız değişken olan internet özyeterliliği ($\beta: ,319$; $p < 0,01$) olduğundan e-öğrenmeye devam etme niyetini pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak hipotez H1: “*Kendine güven e-öğrenme niyetini pozitif yönde etkiler*” desteklenmiştir. H2: ” *Bilgisayara karşı olumsuz tutum e-öğrenme niyetini*

negatif yönde etkiler” ve H3: ”Bilgisayar endişesi e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler” desteklenmemiştir.

Tablo 5.9 : E-Öğrenmeyi Etkileyen Unsurların E- Öğrenmeyle Eğitime Devam Etme Niyetine Etkisi

Model 1 Bağımlı değişken: e- öğrenmeye devam etme niyeti	Standardize Edilmemiş Standart Katsayılar		
	Beta	t	Sig.
Kendine Güven	,319**	3,976	,000
Bilgisayara Karşı Olumsuz Tutum	,012	,140	,889
Bilgisayar Endişesi	-,032	-,367	,714
F=5,672 Adj. R ² =0,087 Sig. =0,001			

** 0.01 derecesinde anlamlı

5.7. Bulguların Özeti ve Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Red Durumu

Yapılan araştırma neticesinde elde edilen bulguları gösteren hipotezlerinin desteklenme/desteklenmeme durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5.10 : Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Red Durumu

HİPOTEZLER	DESTEKLENME DURUMU
H1: Kendine güven e-öğrenme niyetini pozitif yönde etkiler.	DESTEKLENDİ
H2: Bilgisayara karşı olumsuz tutum e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.	DESTEKLENMEDİ
H3: Bilgisayar endişesi e-öğrenme niyetini negatif yönde etkiler.	DESTEKLENMEDİ

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve öneriler bölümünde yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan hipotez sonuçları değerlendirilmiştir. Ardından sonuçlar incelenmiş olup bundan sonra yapılacak çalışmalar için yöneticilere, araştırmacılara öneriler ve araştırmanın sınırları sunulmuştur.

6.1. Yöneticilere Öneriler

Günümüz dünyasının en göze çarpan özelliklerinden birisi değişim ve gelişimin çok hızlı olması ve bunun hemen hemen her sahada görülmesidir. Bu değişim ve gelişim günlük yaşamada hızla girmekte ve insanlar tarafında da aynı hızla adapte olunmaktadır (Kesim, 1985). Yaşadığımız asırda bilişim-iletişim teknolojileri, halkları hızlı bir surette değiştirerek, çok kısa bir sürede hayatın vazgeçilmez bir parçası haline aldılar. Globelleşen dünyada ekonomik olsun, siyasi olsun, eğitim ve öğretim de olsun her sahada yerini almış durumdadır (Harasim, 1993). İnsanlık tarihinde, dünyanın her yerinde bireylerin birbirleriyle olan ilişki ve bağlantılarını internet haricinde kolaylıkla kurabilecekleri başka bir mecraa şu anda gözükmemektedir (Duman, 1998).

Temel işleyişi iletişime dayalı olan eğitim sektörünün de böyle bir sistemden alakasız kalması düşünülemez. Zaten şu anda internetin eğitim dünyasında kullanımı çok yaygın olup e-öğrenme uygulamaları eğitimde yeni bir çığır açmıştır (Karasar, 1999)

İnternetteki sanal ortamın doğurduğu imkanların çok oluşu, telekomünikasyonda kolaylık, zaman ve mekandan bağımsız bir ulaşılabilirliğe sahip olması eğitim sektöründe “e-öğrenme” modeline geçişi desteklemiştir. Üniversite eğitiminde kapasite darlığı, profesyonel çalışanların eğitimi, kalitede beklenen üniversalleşme, özellikle bu düzeydeki uygulamaları daha da cazip bir hal alıp hızla yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Karasar, 1999).

Eğitimde internetin yaygın bir biçimde kullanılmasıyla beraber, kadim öğrenci ve öğretmen kavramları da değişime uğramıştır. Öğrenci, ezberleyen değil, "öğrenici", öğretmen, otorite, figürü değil, "kolaylaştıran, teşvik eden" vasıflarını almışlardır.

Öğrencilik kendisine verilen bilgiyi almak ve ya ezberlemek değil, bunula beraber bilgiye ulaşacak yolları bulmak, araştırma ve analiz yapmak, bunların neticesinde de gündelik yaşamında öğrendiklerini kullanabilmek şeklindedir. Bu sebeple hayatboyu öğrenme kavramı ortaya çıkmıştır (Karasar, 1999)

Eğitim faaliyetlerinde mekanın da önemini kaybettiğini görmekteyiz. Çünkü e-öğrenme her yerden yapılabilmesi ve ulaşılabilir olduğu için eğitim için belli bir yere ihtiyaç olmayıp her yer eğitim alınabilir bir duruma gelmiştir. Günün ve haftanın belirli saatlerinde ders programlama artık yerini istediği zaman ve ya hazır olduğu zaman derse yerini bırakmak üzeredir.

E-öğrenme ile internetten ve uzaktan yapılan eğitimler sanal sınıf kavramını da oluşturmuştur. Sanal sınıf, küresel bir sınıf olması yönüyle geleneksel ve yerel sınıf anlayışında kökten değiştirmiştir (Netiquette, 1998). Klasik Eğitimde sınıf içinde yer alma, yoklamalı eğitim e-öğrenme de yerini eğitime fiziken değilde telebulunma da denilen uzaktan katılmaya bırakmıştır (Corrigan, 1998).

Mekansal/uzamsal bulunma, sosyal/toplumsal bulunma ve düşünsel bulunma şeklinde üç çeşit bulunma olduğunu ifade etmektedir. E-öğrenme ile eğitim düşünüldüğünde düşünsel olarak bulunma gerçekleşmiş olur.

E-öğrenme ile eğitim almak isteyen gruplar oluşturabilmek için şu şartları sıralamak mümkündür: (McLellan, 1996).

1. *Derslere katılım için yeterli teknolojik altyapı:* Ders esnasında meydana gelebilecek teknik problemlerin en aza inmesi için fonksiyonel ve kaliteli bilgisayar, tablet, modem ve yazılım programları.. vs bulunması.

2. *Aynı maksada sahip olma:* E-öğrenme ile eğitim grubu oluşturmak için katılımcıların aynı maksatla bir araya gelmesi şarttır. Sınıf ve dersin konusu bu maksadı teşkil etmektedir. Bunlar: problem çözme, üretkenlik, keşfetme, farklılık oluşturma, yeterlilik ve ihtisas gibi, Schrage' nin tanımladığı tüm işbirliği amaçlarını ihtiva etmektedir.

3. *Karşılıklı saygı, hoşgörü ve güven:* Her eğitimcinin malumu olduğu üzere Schrage' nin bu modeli eğitim deneyimleri için esastır. Pratikte öğretmen genel hatları belirler ancak bazı zamanlarda problem çıkabilir ve eğitime mani olabilir. Bu tarz durumlar ile mücadele etmek geleneksel(yüzyüze) eğitimden daha kolaydır. Geleneksel(yüzyüze) eğitimde bu sorunların çözümü için birebir muhatap olma, kişisel davranışlar, el ve yüz işaretlerinde bulunma yerine öğretmen grubun ortak amaçlarını hatırlatır.

4. *Çoklu gösterim biçimleri*: Eğitim için gerekli olan yazı, çizim, şekil , fotoğraf, grafik,tablo ..vb çoklu gösterim biçimleri e-öğrenme ile eğitimde rahatlıkla kullanılabilmekte ve bunlar üzerinde birtakım oynamalara da imkan vermektedir.

5. *Fiziki varlık*: Fiziki olarak bulunmak gerekli değildir. Fiziki olarak bulunmamak öğrenme biçimlerine ve kişisel özelliklerine bağlı olarak öğrencileri çok farklı birşekilde etkilemektedir. Rheingold (1993)'a göre, insanlar yüzyüze iletişimde çok da başarı gösterememektedirler. İfade edecekleri şeyleri düşünmek için zaman kazandıklarında ise daha iyi ve rahat iletişim kurabildikleri görülmektedir.

İnsanların bazısı, yazılı iletişimi yüzyüze iletişimden daha otantik bulmaktadırlar. Yine bazı kişiler sanal ortamlarda nickname ve ya müstear isimler ile daha yakın olabilmektedirler. Öğrencilerin, farklı vilayet, ülke ve kıtalarda yaşayan öğrenciler ile aynı maksatla bir grup içinde bulunmaktan memnun olmaktadır.Bu durmda eğitime birçok açıdan büyük potansiyeli olan bir boyut kazandırmaktadır.

Özetle mekan ve vakit kısıtlaması olamdan öğrenim imkanı veren e-öğrenme yazılımları eğitim iletişim için şu anda alışıldık bir halde değildir. Hatta belirli bir yaş üzerinde bulunan kişiler için oldukça girift ve zor gelmektedir. Ancak, bu sistemde eğitim yaygınlaştıkça, bu tarz yazılımlar ve uygulamalar geliştikçe, bilgisayar ve internet ile yetişen nesillerin sayısı arttıkça meydan gelen karmaşıklık, zorlukların hızlı bir şekilde ortadan kalkacağı ümit edilmektedir.

6.2. Araştırmacılara Öneriler

Bu tez çalışması, literatürde olduğu gibi bazı sınırlamalara sahiptir. Fakat sahip olduğu tüm sınırlamalara karşın, tüm alan çalışmalarına önemli bir katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu çalışmada sadece İstanbul Anadolu yakasında bulunan devlet ve özel üniversitelerde eğitim gören, kyk ve özel öğrenci yurtlarında kalan öğrenciler ile anket yapılmıştır.Sonraki yıllarda daha kapsamlı olarak daha farklı değişkenler ilave edilerek yapılan çalışmanın geçerli ve güvenilirliğini tespit edilebilir.

Çalışma kapsamını genişletmek ve daha ayrıntılı bilgi alabilmek için Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve ya farklı ülkelerdeki üniversitelerde eğitim gören öğrenciler de dahil edilebilir. Bu çalışmada etik liderlik, etik iklim, örgütsel bağlılık vs. farklı

değişkenler ilave edilerek çok daha ayrıntılı bir netice elde edilebilir. Bahsi geçen değişkenler göz önünde tutularak yapılan çalışmayla değişkenlerin birbirlerine olan etkileri daha kapsamlı tartışılabilir.

Bu çalışmada özel ve devlet üniversitelerinin 20 farklı bölümünde eğitim gören öğrenciler göz önünde bulundurulmuştur. Bu sayı arttırılabilir ve ya ortaöğretim ve ilköğretim öğrencileri üzerinde başka bir çalışma yapılarak onların e-öğrenme ile eğitime bakış açısı araştırılabilir.

Ayrıca üniversite, ortaöğretim ve ilköğretimde eğitim gören öğrencilere ait verilerin ayrı ayrı analize sokulup karşılaştırmaların yapılması bir başka araştırma konusunu teşkil edebilir. Uzman eğitimciler ve akademisyenler ve branş öğretmenleri ile de bire bir görüşülerek konuya ilişkin daha farklı bakış açıları gözlemlenebilir.

Sonuç olarak, yapılan araştırmalarda e-öğrenme ile eğitimin, ülkemizde çokda yaygın olarak kullanılmadığı, öğrencilerin kendine güveni arttıkça e-öğrenmeye temayüllerinin arttığı gözlenmiştir. Bu konu, kurumlarımızca daha çok dikkate alınmalı ve farklı alanlarda da daha geniş olarak irdelenmelidir. Bu amaçla yapılacak araştırmalar, öğrencilerin eğitimine, ülkemizin eğitim sistemineve eğitim sektörüne çok önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Abouserie R., Moss D., (1992), Cognitive Style, gender, attitude toward computer assisted learning, Educational Studies, 18, 2, 151-161.
2. Akkoyunlu B., (1999), “İnternet’in öğretim sürecinde kullanımı”, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı. 13-15 Mayıs
3. Aktümen M., Kaçar A., (2003), “İlköğretim 8. Sınıflarda Harfli ifadelerle İşlemlerin Öğretiminde Bilgisayar Destekli Öğretimin Rolü Ve Bilgisayar Destekli Öğretim Üzerine Öğrenci görüşlerinin Değerlendirilmesi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 11(2), 339-358.
4. Akyıldız M., (2010), “Özgüven Duygusu Marka Bağımlılığını Gerçekten Arttırır mı?”, Ege Akademik Bakış Dergisi, 10(3), 933- 953, s. 935.
5. Altıntaş E., (2015), “*Kuramdan Uygulamaya Özgüven*”, Nobel Yayıncılık, Ankara
6. Altun A., Gürcan Z., Yıldırım Ü. N., (2004), “İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Dersine ilişkin Algıları”, IV.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi.
7. Altunbay M., Bıçak N., (2018). ” Tükçe Eğitimi Derslerinde Z Kuşağı Bireylerine Uygun Teknoloji Tabanlı Uygulamaların Kullanımı” ZFWT Vol.10 No.1 127-142
8. Arık İ., (1996), “Motivasyon ve Heyecana Giriş”, Çantay Kitabevi, s. 2.
9. Aşkar P., Yavuz H., Köksal M., (1992). “Students perceptions of computer assisted instruction environment and their attitudes towards computer assisted learning”, *Educational Research*, Volume 34, No. 2, pp. 133-139.
10. Aydın A., (2000), “Eğitim Psikolojisi”, Pegem Akademi, Ankara
11. Aydın O., (1993), Davranış Bilimlerine Giriş, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi
12. Bahar M., (2002),e-Learning’e başlarken organizasyonel gereksinimler. *Düşünceden sonuca insan kaynakları*. (Ed: F Tahiroğlu), İstanbul: Hayat Yayıncılık, ss. 298-300

13. Baltaş A., (2009). “İnsana ve İşe Değer Katatn yeni İk” İstanbul-Remzi Kitabevi
14. Başar H., (2004), “Önyargısız ve Ezbersiz Eğitim”.
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~alerbas/> (Haziran 25, 2004)
15. Başaran E., (2002), e-Learning proje bileşenleri. *Düşünceден sonuca insan kaynakları*.(Ed: F. Tahiroğlu), İstanbul: Hayat Yayıncılık, ss.304
16. Baştan Aydın N., (2011), “Kendinizi ve Çocuğunuzu Ne Kadar Tanıyorsunuz?”, Nakkaş Prodüksiyon, İstanbul.
17. Baysal A. C., (1981), “Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi
18. Büyüköztürk Ş., (2010), Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
19. Cambre M. A., Cook D., (1985), “Computer Anxiety: Definition, Measurement and Correlates”, Journal of Educational Computing Research. 1(1), 37-54.
20. Ceyhan E., Namlu A. G., (2000), Bilgisayar Kaygısı Ölçeti (BKÖ): Geçerlik ve güvenirlik Çalışması Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, Güz, ss. 77-93
21. Chua S. L., Chen D. T., Wong F. L., (1999), "Computer anxiety and its correlates: a meta analysis", Computers in Human Behavior 15: 609-623
22. Coopersmith S., (1967), *The antfecedent of self-esteem*. San Francisco, CA: W. H. Freeman & Co.
23. Cüceloğlu D., (2000), “İyi Düşün Doğru Karar Ver”, Sistem Yay. İstanbul, S. 316
24. Çağıltay K., Çakıroğlu J., Çağıltay N., Çakıroğlu E., (2001), Öğretimde bilgisayar kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21).
25. Çakır H., Yalçın N., (2006), “İnternet Ve İntranet’e Dayalı Sanal Dershane Sistemi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi, Mart , Cilt:14 No:1, 101-112*

26. Çelik H. C., Bindak R., (2005), “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:10, s:27-38.
27. Çelik H. C., Ceylan H., (2009), “Lise Öğrencilerinin Matematik ve Bilgisayar Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması”, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 26, ss. 92-101.*
Internet Adresi: T. Altun 84
(http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/2141544559_Halil%20Co%20c5%9fkun%20c3%87elik11%20,%20Harun%20Ceylan22.pdf Erişim Tarihi: 25 Nisan, 2011)
28. Çırakoğlu O. Ç., (2004), Eleştirel Düşünme ve Davranış Aratırmaları Laboratuvarı , Pivolka Dergisi Yıl: 3 Sayı: 13, Sayfa: 15 Başkent Üniversitesi
29. Çıttır T., (2003), “Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Devam Ettikleri Öğretmenlik Programlarına İlişkin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
30. Çokluk Ö., Şekercioğlu G., Büyüköztürk Ş., (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
31. Daşdemir İ., Cengiz E., Uzoğlu M., Bozdoğan A. E., (2012), Tablet bilgisayarların fen ve teknoloji derslerinde kullanılmasıyla ilgili fen ve teknoloji öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(20), 495-511*
32. DeCenzo David A., Robbins P., Stephen, (1996), “Human Resource Management”, 5. Edition, John Wiley & Son, New York.
33. Demircan A., (2006), “İnternet ile Tüketici Eğitimi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.(<http://www.baltas-baltas.com>, 2006).
34. Demirel Ö., (1993), Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara, USEM Yayınları 10

35. Deniz L., (1994), “Bilgisayar Tutum Ölçeği (BTÖ-M)'nin Geçerlik, Güvenirlik, Norm çalışması ve Örnek Bir Uygulama”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
36. Derting T. L., Cox J.R., (2008), Using a tablet pc to enhance student engagement and learning in an introductory organic chemistry course. journal of chemical education. 85(12), 1638-1643.
37. Dönmez S., (1978), Sosyoloji, İstanbul, Meter Mat., (7.Baskı)
38. Dörnyei Z., Ushioda E., (2011), “Teaching and researching motivation” , 2nd Ed., Pearson, Harlow.
39. Duran N., (2006), “*e-Öğrenme ve kurumsal eğitimde yeni yaklaşım: Öğrenim yönetim sistemleri*”, Akademik Bilişim Bildiriler Kitabı, s.97-101
40. Eisenberg S., Patterson L. E., (1979), “Helping ceients with special concerns”, Houghton Miffren Company, USA
41. Eisinger J., (2006), *e-Learning Eğitim Metodolojileri*, Erişim: 12.06.2006, <http://www.insankaynaklari.com>.
42. Erdal M., (2004), Bilişim teknolojilerinin öğrenmedeki yeri ve e-insan kaynakları yönetimi. *e-Öğrenme insan kaynakları yönetiminde stratejik dönüşüm* (Ed: S.Yazıcı) İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 57
43. Eren E., (2004), “Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi”, 8. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi.
44. Erkan S., (2004), “Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumları Üzerine Bir İnceleme”, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 12, Web: <http://www.manas.kg/pdf/sbdpdf12/Makaleler/12.pdf> (17.05.2007).
45. Erkan S., (2004), Öğretmenlerin Bilgisayara Yönelik Tutumları Üzerine Bir İnceleme. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12.
46. Ersoy A., (2000), “Bilgi Toplumu olma sürecindeki Türkiye : ilköğretimde bilgisayar kullanımı yoluyla Bilgisayar okur yazarlığı kazandırılması ve internet”, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı. 15-17 Mayıs

47. Eshach H., (2007), Bridging In-school and Out-of-school Learning: Formal, Non-Formal, and Informal Education. *Journal of Science Education and Technology*,16, 171-190
48. Feiertag J., Berge Z. L., (2008), *Training generation N: how educators should approach the net generation*, s.457.
49. Ferguson R., (2011), Meaningful learning and creativity in virtual worlds. *Thinking skills and creativity*, 6(3), 169-178.
50. Fidan N., (2012), *Okulda Öğrenme ve Öğretme Kitabı* Baskı: 3 Syf:4-5
51. Forman, Dawn vd., (2002), “E-learning and Education Diversity”, *Nurse Education Today*, 22, s. 76-82.
52. Forssell K., (2011), Technological pedagogical content knowledge: Relationships to learning ecologies and social learning networks . Doctoral dissertation unpublished, Stanford University. <http://www.stanford.edu/~forssell/dissertation/> adresinden 10.12.2012 tarihinde edinilmiştir.
53. Gelişim Koleji Rehberlik Bültenleri, (2014), Ekim, 1-8, S. 4
54. Gökdaş İ., Kayri M., (2006), “e-Öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 2
55. Göknaş Ö., (2015), “Özgüven Kazanmak”, Arkadaş Yayınevi, Ankara
56. Hamid A., (2002), E-Learning is it the ‘e’ or the learning matters?. *The Internet and Higher Education*, Vol:4, s.311.
57. Heinsen R. K., Glass C. R., Knight L. A., (1987), Assessing computer anxiety : The role of computer experiences gender and education *Journal of education Computing Research*” 10(3) 239-248
58. Hemby K. Y., (1998), "Predicting computer anxiety in the business communication classroom: Facts, figures, and teaching strategies." *Journal of Business ve Technical Communication* 12(1): 89-109

59. Hotaman D., (1995), “Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Meslek Yüksek Okulu Hem şirelik Bölümü  ğrencilerinin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
60. <http://www.tbb.org.tr>, 2006
61. İnceoğlu M., (2000), Tutum-Algı-İletişim, Ankara, İmaj Yayınevi
62. İncir A., (1985), : 8. Zikreden: Alkış, Tez, a.g.e., s. 22.
63. İ man A., (2002), Sakarya ili  ğretmenlerinin eğitim teknolojileri yönündeki yeterlilikleri. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 1(1), 72-92.
64. Jay T. B., (1981), “Computerphobia: What to do about it?”, Educational Technology, 21(1), 47- 48.
65. Kağıt ba ı  ., (1988), İnsan ve İnsanlar İstanbul, Evrim Yayımcılık
66. Kaplan M., (2007), “ Motivasyon Teorileri Kapsamında Uygulanan  zendirme Araçlarının İ g ren Performansına Etkisi Ve Bir Uygulama”, Y.Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
67. Karasar N., (1999), Bilimsel Araştırma Yöntemi., Nobel Yayın Dağıtım.
68. Kaynak: <http://www.kocbryce.com.tr>, 2006
69. Keskin A., (2003), “İlk retim II. Kademe  ğrencilerinin İngilizce’ye Yönelik Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler”, Yüksek Lisans Tezi İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
70. King J., Bond T., Blandford S., (2002), “An investigation of computer anxiety by gender and grade, Computers in Human Behavior”, 18 (1) 69–84
71. Korkmaz M., (2014), Eğitimde Yeni Yaklaşım , Ar&Ge Bülten – Sektörel
72. Korkmaz M., (2014), Eğitimde Yeni Yaklaşım E- ğrenme, Ar-ge B lten
73. K se S., Gezer K., (2006), “Buldan (Denizli) İl esi Lise  ğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Tutumları”, Buldan Sempozyumu, 24-26 Kasım.

74. Kruse K., (2004), "Using the Web for Learning: Advantages and Disadvantages", http://www.e-learningguru.com/articles/art1_9.htm.
Advantages and disadvantages of e-learning. Iowa State University <http://www.dso.iastate.edu/dept/asc/elearner/> 'dan aktaran Baraz B. Ve Turhan E., (2010). Comparison of e-MBA programs of universities: Turkey case. *IODL&ICEM 2010 Joint Conference Proceedings Book*. 6-8 October Eskişehir, s.158.
75. Laguna K., Babcock R. L., (1997), "Computer anxiety in young and older adults: implications for human-computer interactions in older populations", *Computers in Human Behaviour*, 13(3), 317–326
76. LearnFrame (2000), *Facts, figures & forces behind e-learning*, s.69.
77. Levin T., Donitsa-Schmidt S., (1998), "Computer use, confidence, attitudes and knowledge: a casual analysis", *Computers in Human Behavior*, Vol. 14, No. 1, pp.125-146.
78. Levin T., Gordon C., (1989), "Effect of gender and computer experience on attitudes toward computers", *Journal of Educational Computing Research*, 5(1), 69-88.
79. Liu M., Reed W. M., Phillips P. D., (1992), "Teacher education student and computers : Gender, major, prior computer, experience, occurrence and anxiety", *Journal of Research on Computing in Education*, 24(4), 457-46
80. Loyd B. H., Gressard C., (1984), "Reliability and Factorial Validity of Computer Attitude Scales", *Educational and Psychological Measurement*, 44 (3), 501-505.
81. Maurer M. M., Simonson M. R., (1994), "The reduction of computer anxiety: Its relation to relaxation training, previous computer." *Journal of Research on Computing in Education* 26(2): 205-220
82. McInemey V., Marsh H. W., Melnemey D. M., (1999), "The designing of the computer anxiety and learning measure (CALM): Validation of scores on a multidimensional measure of anxiety and cognitions relating to adult

- learning of computing skills using structural equation modeling." Educational ve Psychological Measurement 59(3):451-461,
83. MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005), "İlköğretim Programı, Ankara: MEB Yayınları
84. Morgan C. T., (1980), Psikolojiye Giriş, (Çev. Hüsnü Arıcı ve Diğerleri) 1998, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları
85. Mutluer S., (2006), "Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü", Ankara
86. Namlu A., Ceyhan E., (2003), "Computer anxiety and computer attitudes: an investigation of construct and predictive validity issues", Educational and Psychological Measurement , 50, 681- 690
87. Odabaş H., (2006), *İnternet Tabanlı Uzaktan Öğrenim Modelinin Bilgi Hizmetlerine Yönelik Yüksek Öğretim Programlarında Kullanımı*,
88. Oecd (Organisation For Economic Co-Operation And Development), (2008), Trends Shaping Education, Centre for Educational Research and Innovation Publications.
89. Ormrod J. E., (1990), Human Learning- Theories, Principles, and Educational Applications. USA: Merrill Publishing Company, s. 6
90. Oruç M., (1993), "İlköğretim Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Fen Tutumları ile Fen Başarıları Arasındaki İlişki", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
91. Özdemir N. K., (2016), "DeneySEL Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi", Elementary Education Online, 15(1):136-147
92. ÖzdiL B., Çelik A., (2006), *İnternete Dayalı Uzaktan Eğitim*.
93. Özgüven İ. E., (2000), Psikolojik Testler, Ankara, PDREM Yayınları
94. Özyürek M., (2000), "Tutumlar ve Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi", Ankara, Karatepe Yayınları

95. Pituch N, Keenan, Yao-kuei L., (2004), "The Influence of System Characteristics on e-Learning Use", *Computers & Education*, (Baskıdaki Makale), <http://www.sciencedirect.com>.
96. Prichard C., Hull R., Chumer M., Willmont H., (2000), *Managing Knowledge: Critical Investigations of Work and Learning*. Macmillan Business, Nottingham, UK
97. Richard M., Stres-Lyman, Porter W., (1975), "Motivation and Work Behaviour", McGraw-Hill Series in Management, p. 5.
98. Rosenberg M. J., (2000), *e-Learning: Strategies for Delivering Knowledge in the Digital Age*, McGraw Hill: USA.
99. Roussos P., (2007), "The Greek computer attitudes scale: construction and assessment of psychometric properties", *Computers in Human Behavior*, 23, 578–590.
100. Rozell E. J., Gardner W. L., (2000), "Cognitive, motivation, and affective processes associated with computer-related performance: a path analysis. *Computers in Human Behavior*", 16, 1999–2222.
101. Russell G., (1997), "Computer experience, school support and computer anxieties", *Educational Psychology*, 17, 267-285
102. Russell G., Bradley G., (1996), "Computer anxiety and student teachers: Antecedent and intervention" *Asia-Pacific Journal of Teacher Education* 24(3): 245-258,
103. Saparniene D., Merkys G., Saparnis G., (2005), "Students' Attitudes towards Computer: Statistical Types and their Relationship with Computer Literacy", Paper presented at the European Conference on Educational Research, University College (Dublin, Ireland, Sep 7-10).
104. Selçuk E., (1997), "İngilizce Dersine Karşı Tutum İle Bu Dersteki Akademik Başarı Arasındaki İlişki", Yüksek Lisans Tezi, Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

105. Selwyn N., (1999), "Students attitudes towards computers in sixteen to nineteen education", *Education and Information Technologies*, 4(2), 129–141
106. Seth R., (2003), Avatar technology: Giving a face to the e-learning interface. *The e-Learning Developers' Journal*, s.8. <http://www.elearningguild.com/pdf/2/082503DES-H.pdf>
107. Shechtman, Gilat Z., Fos I., Flasher A., (1996), "Brief group therapy with low-achieving elementary school children", *Journal of Counseling Psychology*, 43 (4), 376-382.
108. Soner O., (2000), "Aile Uyumu, Öğrenci Öz güveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 12, 249-260.
109. Soydan Ş., (2011), "E-Öğrenme Araçlarının Etkinliği Ve Bilişüstü Beceri Yaklaşımı Uygulaması" Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi
110. Steed C., (1999), *Web-based training*. Hampshire: Gower Publishing, s. 27
111. Şimşek H., Yıldırım A., (2011), Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
112. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Şanlıurfa-Haliliye / Rehberlik ve Araştırma Merkezi(RAM)/Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü/Özgüven Eksikliği; 1-9, S3
113. Taghavi S. E., (2006), "The Effects of Age, Access to a Computer, and College Status on Computer Attitudes", *Journal of Information technology Impact*, 6(1), 1-8.
114. Taş G., (2012), "Yönetici Eğitiminde E-Öğrenme Yöntemi: Bir Elektronik İşletmesinde Araştırma", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs
115. Taş Y., Demirdöğmez M., Küçükoglu M., (2017), "Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel

116. Taşkın E., (2001), ” E-Öğrenme Pazarlama Eğitimine Yeni Yaklaşım”, *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 1.
117. Tekarslan E. C., Baysal T., Kılıç H., (1989), Sosyal Psikoloji, İstanbul, Filiz Kitabevi
118. Tevrüz S., (1999), “Endüstri ve Örgüt Psikolojisi”, Türk Psikologları Derneği Yayınları, Ankara
119. Tezci E., (2010), “Attitudes and knowledge level of teachers in ICT use: The case of Turkish teachers”, *International Journal of Human Sciences* [Online]. 7:2. Available: <http://www.insanbilimleri.com/en>
120. Thompson M. E., (1988), Field Articulation and the Design of Information for Microcomputers. In About Visuals: Research, Teaching and Applications (Eds. R. A. Braden, D. G. Beauchamp, L. Miller, ve D. M. Moore), 429–434. Corsicana, TX:International Visual Literacy Association.
121. Turgut M. F., (1977), “Tutumların Ölçülmesi”, Yayınlanmamış Ders Notu No: 7, Ankara, Hacettepe Üniversitesi
122. Türk M. T., (2012), Öğretmenlerin Derslerinde Öğretim Teknolojilerini Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi
123. Ulusoy A., vd., (2002), Gelişim ve Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara
124. Urdan A. U., Weggen C., (2000), *Corporate e-learning: Exploring a new frontier*, s.4. (<http://www.astd.org/NR/rdonlyres/E2CF5659-B67B-4D96-9D85-BFAC308D0E28/0/hambrecht>)
125. Uzoglu M., Bozdogan A. E., (2012), An examination of preservice science teachers’ views related to use of tablet pcs in science and technology course in terms of different variables. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*. 2(1), 1-14.
126. Ülgen G., (1995), Eğitim Psikolojisi, Ankara, Bilim Yayınları

127. Vries J., (2005), E-Learning strategy: A framework for success
http://www.astd.org/LC/2005/0805_devries.htm
128. Wang Y., (2004), "Supporting Synchronous Distance Language Learning With Desktop Videoconferencing", Volume 8, Number, pp. 90-12, 13
Griffith University Language Learning & Technology.
(<http://llt.msu.edu/vol8num3/pdf/wang.pdf>)
129. Warburton S., (2009), Second Life in higher education: Assessing the potential for and the barriers to deploying virtual worlds in learning and teaching. British Journal of Educational Technology, 40(3), 414-426.
130. Weil M. M., Rosen L. D., (1995), "The psychological impact of technology from a global perspective: a study of technological sophistication and technophobia in university students from twenty three countries", Computers in Human Behavior, 11(1), 95–133.
131. Willams C., Johnson A. B., (1990), "A comparative study of computer anxiety between education and computer science students." Education 110(4): 481-486
132. Williams C., Johnson A., (1990), "A comparative study of computer acixety between Education and Computer Science Students", Education 110 (4), 481- 486
133. Witkin H. A., Moore, C. A., Goodenough, D. R., Cox P. W., (1977), Field-dependent and field-independent cognitive styles and their educational implications. Reviews of Educational Research, 47, 1-64.
134. Yaghi H.M., Bentley Abu Saba M., (1998), "Teachers' computer anxiety: An international perspective", Computers in Human Behavior, 14(2), 321–33.
135. Yalçinkaya S., (2006), "*Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları*", Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana

136. Yaşar Ş., (1992), “Öğrencilerin Bilgisayara İlişkin Genel Tutumları: Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: 17
137. Yazıcı S., (2004), “*e-Öğrenme: İnsan Kaynakları Eğitiminde Stratejik Dönüşüm*”, Alfa Basım: İstanbul
138. Yazıcı S., (2004), “*e-Öğrenme: İnsan Kaynakları Eğitiminde Stratejik Dönüşüm*”, Alfa Basım: İstanbul
139. Yeoh P. G., (2006), *Bilginin Artan Önemi ve e-Learning'in Getirdiği Avantajlar*
140. Young B. J., (2000), “Gender differences in student attitudes towards computers”, *Journal of Research on Computing in Education*, 33 (2), 204-216.
141. Yuen H., Ma K., (2001), “Teachers Computer Attitudes: Factors Influencing The Instructional Use Of Computers”, The University of Hong Kong.
142. Zebb B. I., Beck I. G., (1998), "Worry versus anxiety. Is there really a difference?", *Behaviour Modification*. 22 (19:45-58)
143. Zerbe K., (1990), "Through the storm: Psychoanalytic theory in the psychotherapy of the anxiety disorders" *Bulletin of the Meninger Clinic*. 90 (54): 171-184,

ÖZGEÇMİŞ

Uğur YAYLAK Üsküdar doğumludur. Erciyes Üniversitesi Matematik Bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2011 yılından beri İstanbul’da özel bir kurumda çalışma hayatına devam etmektedir.

EKLER

EK 1. ANKET SORULARI

ÖĞRENCİLERİN SANAL ÖĞRENME SÜREÇLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Sayın Katılımcı, ekli anket formu Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında değerli danışmanım Doç. Dr. Meral Elçi ile birlikte yürütmekte olduğumuz Yüksek Lisans Tezi kapsamında "Öğrencilerin Sanal Öğrenme Süreçlerinin" tespitine yöneliktir. Vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçla kullanılacak, veriler kesinlikle başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. Anketi cevaplamanız yaklaşık on dakikanızı alacaktır. Çalışmaya yapacağınız katkılar için çok teşekkür ederiz.

ANKET

Cinsiyetiniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐

Kadın

☐

Erkek

Yaşınız *

Hangi programda öğrencisiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐

Doktora

☐

Yüksek Lisans

☐

Lisans

☐

Ön Lisans

Hangi alanda eğitim almaktasınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Bilgisayar Ve Bilişim Bilimleri Fakültesi
- ☐ Diş Hekimliği Fakültesi
- ☐ Eczacılık Fakültesi
- ☐ Eğitim Fakültesi
- ☐ Fen-Edebiyat Fakültesi
- ☐ Güzel Sanatlar Fakültesi
- ☐ Hukuk Fakültesi
- ☐ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- ☐ İlahiyat Fakültesi
- ☐ İletişim Bilimleri Fakültesi
- ☐ Mimarlık Fakültesi
- ☐ Mühendislik Fakültesi
- ☐ Sosyal Bilimler Fakültesi
- ☐ Sağlık Bilimleri Fakültesi
- ☐ Siyasal Bilgiler Fakültesi
- ☐ Tıp Fakültesi
- ☐ Diğer: _____

Üniversitede kaçınıcı yılınız? *

Bilgisayara karşı tutumunuz nedir? Bilgisayarla çalışmak bana göre..... *

Her satırda yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
TUT1 Çok zor/ karmaşık	☐	☐	☐	☐	☐
TUT2 Teknik yetenek gerektirir	☐	☐	☐	☐	☐
TUT3 Psikolojik stres altında hissedirim	☐	☐	☐	☐	☐
TUT4 Sadece bir programlama dili biliyorsanız yapılabilir	☐	☐	☐	☐	☐
TUT5 Kişiyi daha üretken kılar (R)	☐	☐	☐	☐	☐
TUT6 Sadece gençler içindir	☐	☐	☐	☐	☐

Bilgisayar kaygınız ne boyuttadır? Bilgisayarla çalışmak bana şöyle..... hissettiriyor. *

Her satırda yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
KAY1 Bilgisayarla çalışmak beni çok gergin yapar	☐	☐	☐	☐	☐
KAY2 Bilgisayar kullanmayı denediğimde yılgınlık hissine kapılıyorum	☐	☐	☐	☐	☐
KAY3 Bilgisayarlar beni rahatsız hissettiriyor	☐	☐	☐	☐	☐
KAY4 Bilgisayarlar beni huzursuz ve şaşkın hissettiriyor	☐	☐	☐	☐	☐

İnternet öz yeterliliğiniz ne düzeydedir? Kendime güveniyorum.....*

Her satırda yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	Kendime asla güvenmiyorum	Kendime güvenmiyorum	Karasız	Kendime güveniyorum	Kendime kesinlikle güveniyorum
ÖZY1 İnternet programını başlatabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY2 İstediğim internet ana sayfasına bağlanabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY3 Bağlantı sırasında internet bağlantısının kesilmesi ile başedebilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY4 İnternette gerekli materyalleri indirebilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY5 Tıklayarak istenilen ekranlara bağlantı kurabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY6 "ileri" ve "geri" işlevlerini kullanarak sayfalar arasında geçiş yapabiliyim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY7 İnternet arama motorlarını kullanabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY8 İnternette gerekli bir konuda, gerekli bilgileri bulabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY9 İnternet araması için doğru arama terimlerini seçebilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY 10 İnternette önemli bilgilerin çıktısını alabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
ÖZY 11 İnternet Programını sonlandırabilirim	☐	☐	☐	☐	☐

Sanal öğrenmeye devam etme niyeti..... *

Her satırda yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
NİY1 Sanal ortamdan ziyade niyetim kara tahta kullanmayı sürdürmek.	☐	☐	☐	☐	☐
NİY2 Alternatif teknoloji kullanmaktansa, tercihim kara tahta kullanmayı sürdürmek	☐	☐	☐	☐	☐
NİY3 Seçme şansım olursa, kara tahta kullanmayı tercih ederim	☐	☐	☐	☐	☐
NİY4 Ben gelecekte kara tahta kullanmaya devam edeceğim	☐	☐	☐	☐	☐
NİY5 Sanal öğrenme sistemlerini gelecekte de kullanmaya devam edeceğim	☐	☐	☐	☐	☐
NİY6 Başkalarına da sanal öğrenmeyi kullanmalarını şiddetle tavsiye edeceğim	☐	☐	☐	☐	☐

